

Contenu de ce cours

Enhavo de tiu kurso

Manifeste du mouvement pour la langue internationale espéranto.....	2
L'espéranto à l'ordre du jour.....	4
Leçon 1 : prononciation.....	10
Leçon 2 : structure de la phrase.....	12
Leçon 3 : affixes -ist et mal-.....	15
Leçon 4 pluriel, couleurs.....	18
Leçon 5 adverbes et prépositions de lieu.....	21
Leçon 6 : chiffres, adjectifs possessifs.....	25
Leçon 7 : mots composés, jours de la semaine, passé.....	28
Leçon 8 : nombres, comparaisons, futur.....	33
Leçon 9 corrélatifs de temps, affixes ig et iĝ, mois de l'année.....	39
Leçon 10 : corrélatifs de quantité, l'heure, le conditionnel, les corrélatifs.....	44
Leçon 11 : prépositions, affixes -ec, -em, -an,	50
Leçon 12 : impératif, affixes -ul, -ebl, -ind, re-, eks-.....	55
Leçon 13 : affixes ge-, bo-, -ar, -ad, -ek, -obl, -on.....	60
Leçon 14 : Verbes, temps simples et temps composés.....	64
Leçon 15 : temps composés passifs.....	67
Épilogue.....	72
Terminaisons grammaticales, affixes :	73
Vocabulaire	74
Corrélatifs.....	79

Ce document provient de deux origines :

- le cours de langue internationale Espéranto,
édité par le Bureau Africain de l'UEA

(http://afriko.org/sections/05_Info_rmiloj/FR003/Cours3.pdf), venant lui-même d'une adaptation
d'un cours en langue espagnole de l'Institut
Argentin d'Espéranto

- le lexique d'espéranto (<http://esperanto-panorama.net/franca/vortaro.htm>)

La correction et la mise en page ont été réalisées
par Pierre Dieumegard

Manifeste du mouvement pour la langue internationale espéranto

Nous, membres du mouvement mondial pour la promotion de la langue internationale Espéranto, adressons ce manifeste à tous les gouvernements, à toutes les organisations internationales et à tous les hommes de bonne volonté, déclarons notre inébranlable attachement aux objectifs définis ci-dessous, et invitons chaque organisation et chaque individu à se joindre à nos efforts dans ce sens.

Lancé en 1887 comme projet de langue auxiliaire pour la communication internationale, l'Espéranto s'est rapidement développé pour devenir une langue vivante, riche en nuances. Depuis plus d'un siècle, l'Espéranto fonctionne et rapproche des hommes par delà les barrières linguistiques et culturelles. Entre-temps, les objectifs de ses utilisateurs n'ont rien perdu de leur importance ni de leur actualité. Ni l'utilisation au niveau mondial de quelques langues nationales, ni les avancées en matière de techniques de communication, ni même l'invention de nouvelles méthodes d'enseignement des langues ne permettront de concrétiser les principes suivants, que nous considérons comme essentiels dans un ordre linguistique juste et efficace.

.DEMOCRATIE Un système de communication qui privilégie toujours certains citoyens, mais exige d'autres qu'ils consentent des années d'effort pour atteindre un degré moindre de compétence, est fondamentalement antidémocratique. Bien que l'Espéranto, comme toute langue, ne soit pas parfait, il dépasse de loin tous ses rivaux comme moyen de communication égalitaire à l'échelle mondiale.

Nous affirmons que l'inégalité linguistique entraîne une inégalité de communication à tous les niveaux, y compris au niveau international. Nous sommes un mouvement en faveur d'une communication démocratique.

.EDUCATION TRANSNATIONALE Toutes les langues ethniques sont liées à certaines cultures et à certaines nations. Par exemple, l'élève qui étudie l'anglais découvre aussi la culture, la géographie et les systèmes politiques des pays anglophones, principalement des Etats-Unis et du Royaume-Uni. L'élève qui étudie l'Espéranto découvre un monde sans frontières où il se sent chez lui dans chaque pays.

Nous affirmons que l'éducation dans une langue, quelle qu'elle soit, impose une certaine vision du monde. Nous sommes un mouvement en faveur d'une éducation transnationale.

.EFFICACITE PEDAGOGIQUE Seul un faible pourcentage de ceux qui étudient une langue étrangère la maîtrisent vraiment. En Espéranto, l'acquisition d'une aisance complète est possible, même en autodidacte. Diverses études ont montré que l'Espéranto est utile comme préparation à l'apprentissage d'autres langues. Il a aussi été recommandé comme élément essentiel dans des cours de sensibilisation aux langues étrangères.

Nous affirmons que la difficulté des langues ethniques présentera toujours un obstacle pour de nombreux élèves qui tireraient cependant profit de la connaissance d'une deuxième langue. Nous sommes un mouvement en faveur d'un enseignement efficace des langues.

.PLURILINGUISME La communauté espérantophone est une des rares communautés linguistiques à l'échelle mondiale dont tous les membres sont, sans exception, bilingues ou plurilingues. Chacun a fait l'effort d'apprendre au moins une langue étrangère jusqu'à un niveau suffisant de communication. Dans de nombreux cas, cela conduit à la connaissance et à l'amour de plusieurs langues et, en général, à un élargissement de l'horizon personnel.

Nous affirmons que les locuteurs de toutes les langues - celles qui sont largement diffusées et celles qui le sont moins - devraient jouir d'une réelle possibilité d'apprendre une deuxième langue et de l'utiliser comme moyen de communication de haut niveau. Nous sommes un mouvement en faveur de l'octroi de cette possibilité à tous.

.DROITS LINGUISTIQUES La disparité de pouvoir entre les langues est de nature à susciter une constante insécurité linguistique, voire même l'oppression directe par la langue pour une grande partie de la population mondiale. Dans la communauté espérantophone, que leurs langues maternelles soient largement diffusées ou non, qu'elles soient officielles ou non, toutes les personnes se retrouvent sur un terrain neutre grâce à la volonté réciproque de réaliser le compromis. Un tel équilibre entre les droits linguistiques et les responsabilités constitue un point de référence pour la recherche et l'évaluation d'autres solutions à l'inégalité et aux conflits linguistiques.

Nous affirmons que les disparités importantes de pouvoir entre les langues minent les garanties - exprimées dans tant de textes internationaux - d'égalité de traitement sans discrimination fondée sur la langue. Nous sommes un mouvement en faveur des droits linguistiques.

.DIVERSITE LINGUISTIQUE Les gouvernements nationaux tendent à traiter la grande diversité des langues dans le monde comme un obstacle à la communication et au progrès. Dans la communauté espérantophone pourtant, la diversité linguistique est vécue comme une source permanente et indispensable d'enrichissement. Par suite, chaque langue, comme toute espèce vivante, est porteuse de valeur et digne de protection et de soutien.

Nous affirmons que les politiques de communication et de développement, si elles ne sont pas fondées sur le respect et le soutien de toutes les langues, condamnent à mort la majorité des langues dans le monde. Nous sommes un mouvement en faveur de la diversité linguistique.

.EMANCIPATION HUMAINE Chaque langue libère et entrave à la fois ses usagers, en leur donnant la possibilité de communiquer entre eux, mais en leur empêchant la communication avec d'autres. Élaboré comme un moyen de communication universellement accessible, l'Espéranto est un des grands projets d'émancipation humaine qui fonctionnent - un projet destiné à permettre à chaque citoyen de participer individuellement à la communauté humaine, en conservant son profond enracinement dans son identité culturelle et linguistique propre, mais non limité par celui-ci.

Nous affirmons que l'usage exclusif des langues nationales pose inévitablement des limites aux libertés d'expression, de communication et d'association. Nous sommes un mouvement en faveur de l'émancipation humaine.

Bureau Africain de l'Association Mondiale pour l'Espéranto, AFRIKA OFICEJO de UEA, BP 416, Lokossa-Mono, République du Bénin, afrika.oficejo@gmail.com, www.esperanto.net

L'espéranto à l'ordre du jour

Dans un monde de plus en plus conscient des droits des minorités et de la diversité linguistique et culturelle, apparaît chez les décideurs un regain d'attention pour la langue internationale espéranto.

Des organisations et des associations non gouvernementales font pression pour que le problème d'une langue internationale soit mis à l'ordre du jour des Nations Unies et de l'Union Européenne....

A partir de juillet 1996, des groupes d'experts et de politiques indépendants se sont réunis dans le cadre des "Symposiums Nitobé" - la dernière fois en 2005 à Vilnius en Lituanie - afin d'analyser les problèmes de politique linguistique qui se posent dans le monde et le rôle que peut y jouer l'espéranto. Le "Manifeste de Prague" est la réaffirmation moderne des valeurs et des objectifs qui inspirent le mouvement espérantiste. Il met l'accent sur la démocratie en matière de langue et sur le maintien de la diversité linguistique.

Parmi les espérantophones qui ont fait l'actualité ces derniers temps, on compte Reinhard Selten, Prix Nobel d'économie en 1994, ainsi que François Grin, professeur à l'Université de Genève, qui étudie les retombées économiques des politiques linguistiques, et qui est l'auteur d'un rapport sur ce sujet, demandé par les instances françaises de l'éducation et paru en 2005.

"Peuples Indigènes" est un programme pour promouvoir un dialogue permanent entre les peuples indigènes de par le monde. Il évite l'usage des langues ex-coloniales en utilisant l'espéranto comme moyen de communication.

"Une Langue de la Paix" est une organisation qui intervient pour conforter la paix dans des régions où une guerre vient d'avoir lieu ou dure encore. Elle s'est occupée récemment des réfugiés afghans et des centrafricains.

Mais l'intérêt de l'espéranto peut aussi trouver sa source dans la volonté de faciliter la communication internationale sur les sujets les plus divers, de tisser des liens d'amitié à travers le monde, de s'intéresser aux aspects linguistiques de ce modèle unique de projet en train de devenir une langue à part entière.

On trouvera par ailleurs ci-après un certain nombre de faits sur l'état actuel de l'espéranto.

Objectifs et origines.

L'idée d'une langue internationale planifiée (connue également sous le nom de "langue universelle" ou de langue auxiliaire internationale) visant, non pas à remplacer les langues ethniques, mais à servir comme deuxième langue auxiliaire pour tous, est très ancienne. Au cours des siècles, les motivations à créer diverses langues planifiées ont d'abord été d'ordre philosophique : rechercher une langue parfaite pour aider à un processus parfait de pensée et à une prise de conscience du monde ; puis elles furent d'ordre politique : changer les relations interethniques. Mais dès la Renaissance des hommes ont réfléchi au problème, et de célèbres scientifiques comme Comenius, Descartes, Leibnitz, etc. s'en sont préoccupés. Les fondements de ce qui allait devenir la langue internationale espéranto ont été lancés à Varsovie en 1887 par le docteur Ludovic-Lazare Zamenhof. Celui-ci a senti qu'une telle langue devait se développer par un usage collectif, aussi a-t-il limité sa proposition de départ à une grammaire minimaliste et à un lexique réduit. L'espéranto, aujourd'hui, est une langue pleinement développée avec une communauté de locuteurs répandue dans le monde entier et un ensemble complet de moyens

d'expression. Bien des idées de Zamenhof ont anticipé celles du fondateur de la linguistique moderne, le structuraliste Ferdinand de Saussure (dont le frère René était espérantiste).

Caractéristiques.

L'espéranto est une langue parlée et écrite. Ses lexèmes viennent principalement des langues d'Europe occidentale, alors que sa syntaxe et sa morphologie révèlent de fortes influences slaves. Les morphèmes espéranto sont invariables et combinables quasiment à l'infini en des mots différents. Il en découle que la langue a beaucoup de points communs avec les langues isolantes comme le chinois, alors que la structure interne de ses mots présente des affinités avec les langues agglutinantes comme le turc, le svahili ou le japonais. En tous cas, dans la pratique, l'espéranto est une langue largement utilisée.

Développement.

A l'origine, la langue comprenait environ 1000 racines, qu'on pouvait combiner pour construire de 10000 à 12000 mots. Aujourd'hui, les dictionnaires d'espéranto contiennent de 15000 à 20000 racines, avec lesquelles on peut former des centaines de milliers de mots, et la langue ne cesse d'évoluer : l'Académie d'Espéranto contrôle les tendances du moment. L'espéranto, avec la plus grande souplesse, s'adapte aux nouveaux besoins de communication et fait évoluer ses formes d'expression (tournures, phraséologie). Au fil des temps, la langue a été utilisée à toutes les fins imaginables, parfois marquées de polémiques, et souvent de problèmes. La langue est également utilisée en famille et il existe actuellement sans doute un millier d'espérantophones de naissance. La langue fut interdite, à cause des buts humanistes de ses utilisateurs, et ceux-ci furent persécutés, aussi bien par Staline qui la considérait comme langue de "cosmopolites", que par Hitler pour qui elle était langue de juifs (Zamenhof, le créateur de la langue, était juif non pratiquant).

Usagers.

L'association Universelle d'Espéranto (UEA), dont les adhérents constituent la partie la plus active de la communauté espérantophone, a des associations nationales dans 62 pays et des membres individuels dans environ 120 pays. D'après le nombre de livres de cours vendus et d'après les statistiques sur les effectifs des associations locales, le nombre de personnes qui ont fait dans une certaine mesure connaissance avec la langue s'élève à des centaines de milliers ou plutôt à des millions. Il y a des espérantophones dans le monde entier, avec des points forts notamment dans des pays aussi divers que la Chine, le Japon, le Brésil, l'Iran, le Togo, la Bulgarie et Cuba. Le site internet "www.esperanto.net" est un centre d'information multilingue sur l'espéranto, avec 62 langues. La communauté espérantophone fait montre d'un engagement particulier pour les modèles alternatifs de communication, contre les discriminations ; en même temps, elle reflète les tendances les plus diverses en religion et en politique, à l'exception de tout racisme et de tout nationalisme. Les locuteurs de l'espéranto sont les porteurs de valeurs culturelles tirées à la fois d'une culture mondiale internationale, de diverses cultures nationales et de fragments de culture originaux de la communauté elle-même.

Enseignement de l'espéranto.

L'espéranto permet de se mettre rapidement à communiquer, et il représente de ce fait une introduction idéale à l'étude des langues étrangères. Il est possible d'utiliser l'espéranto, après quelques semaines d'étude pour la correspondance, et après quelques

mois pour des voyages à l'étranger. Des résultats expérimentaux et des constats informels démontrent qu'une étude préalable de l'espéranto a des effets positifs dans l'apprentissage de la langue maternelle elle-même, et aussi dans celui d'autres langues étrangères. Bien qu'il soit enseigné dans certaines écoles, on l'apprend le plus souvent en autodidacte, ou bien par correspondance (échanges postaux ou électroniques), ou encore par les clubs locaux d'espéranto. Il existe des manuels et autres supports pour autodidactes en plus de cent langues. Un récent réseau internet pour les enseignants d'espéranto, "<http://www.edukado.net>", donne une certaine idée de l'action actuelle dans le domaine de l'enseignement.

Reconnaissance officielle.

En 1954 la Conférence Générale de l'Unesco reconnaissait que les objectifs atteints par l'espéranto coïncidaient avec les buts et les idéaux de l'Unesco, et des relations officielles étaient établies entre l'Unesco et l'UEA. La collaboration continue entre les deux organisations. En 1977 le directeur général de l'Unesco, Monsieur Amadou-Mahtar M'Bow, s'adressait au 62ème Congrès Mondial d'Espéranto, et aujourd'hui les Congrès Mondiaux d'espéranto reçoivent régulièrement les salutations de l'Unesco, en 2005 par son directeur général. En 1985 la Conférence Générale de l'Unesco appelait ses états-membres et les organisations internationales à promouvoir l'enseignement de l'espéranto dans les écoles ainsi que son emploi dans les affaires internationales. L'UEA a également des relations consultatives avec les Nations Unies, l'UNICEF, le Conseil de l'Europe, l'Organisation des Etats d'Amérique, et l'Organisation Internationale de Normalisation (ISO).

Rencontres et voyages.

Plus de cent conférences et réunions internationales ont lieu chaque année en espéranto - sans traducteurs ni interprètes. Il s'agit là d'un modèle d'organisation internationale exempt de toute discrimination. Le plus important de ces événements est le Congrès Mondial d'Espéranto ; parmi les plus récents citons Tel Aviv (Israël en 2000), Zagreb (Croatie en 2001), Fortaleza (Brésil en 2002), Gotenburg (Suède en 2003), Pékin (Chine en 2004), Vilnius (Lituanie en 2005). Les prochains Congrès Mondiaux auront lieu à Florence (Italie en 2006) et à Yokohama (Japon en 2007). Le sixième congrès panaméricain a eu lieu à La Havane en 2004, et le quatrième congrès asiatique à Katmandou en 2005. Les espérantistes arabes ont leur propre liste internet où l'on trouve des adresses des pays arabes de l'ouest et de l'est. Le "Pasporta Servo", est un service géré par la section jeunesse de l'UEA L'édition 2005 de son annuaire contient les adresses de 1364 hôtes de 84 pays, prêts à accueillir pour des nuitées gratuites les espérantophones au cours de leurs voyages.

Recherches et bibliothèques.

Dans de nombreuses universités l'espéranto est inclus dans le cours de linguistique ; quelques unes le proposent comme objet d'étude indépendant. Il convient de signaler en particulier l'université Eötvös Lorand de Budapest qui a une option d'espéranto sanctionnée par un diplôme ; ainsi que l'université de Poznan en Pologne où l'espéranto figure dans un programme de linguistique comparée. Depuis plus d'un siècle, la langue et sa communauté linguistique font l'objet d'études systématiques, internationales et interdisciplinaires (espérantologie). Les résultats (littérature spécialisée) sont conservés en bibliothèques et enregistrés en catalogues et bibliographies. La bibliographie de l'Association des Langues Modernes aux Etats-Unis enregistre chaque année plus de 300 éditions spécialisées sur l'espéranto. La bibliothèque de l'Association Espérantiste

Britannique possède plus de 20000 ouvrages. Et encore d'autres grandes bibliothèques parmi lesquelles le Musée International d'Espéranto de Vienne (qui fait partie de la Bibliothèque Nationale d'Autriche), la bibliothèque Hodler au siège central de l'UEA à Rotterdam, et la collection "Espéranto" à Aalen, Allemagne. Il est possible de consulter des collections de Vienne et de Aalen par Internet et d'utiliser le système de prêt international.

Contacts professionnels et centres d'intérêts spécifiques.

Les espérantophones ont des associations spécialisées, comme celles des médecins, des écrivains, des cheminots, des scientifiques, des musiciens et beaucoup d'autres. Elles éditent souvent leurs propres revues, organisent des conférences et aident à l'expansion de la langue dans le cadre de son usage à des fins professionnelles et thématiques. L'Académie Internationale des Sciences de San Marino facilite la collaboration au niveau universitaire. Des ouvrages originaux et traduits sont régulièrement édités dans des domaines tels que la linguistique, l'astronomie, l'informatique, la botanique, l'entomologie, la chimie, le droit et la philosophie. Il existe des organisations destinées à des groupes spécifiques tels que les scouts, les aveugles, les joueurs d'échecs ou de go ; et la section jeunesse de l'UEA, la TEJO (Organisation Mondiale de la Jeunesse Espérantiste), organise de fréquentes rencontres internationales et édite ses propres périodiques. Programmeurs, physiciens, bouddhistes, catholiques, mathématiciens, bahaïs et enseignants ont leurs propres organisations, et de nombreux mouvements sociaux utilisent la langue.

Littérature et traductions.

La florissante tradition littéraire en espéranto est reconnue par le PEN-club international, qui a accueilli une section espéranto lors de son 60ème congrès de septembre 1993. Parmi les écrivains actuels les plus célèbres en espéranto, citons les romanciers Trevor Steele (Australie), Istvan Nemere (Hongrie) et Spomenka Shtimec (Croatie) ; les poètes William Auld (Ecosse), Mikail Gishpling (Russie-Israël) et Abel Montagut (Catalogne) ; les essayistes et traducteurs Probal Dashgupta (Inde) et Kurisu Kei (Japon). Auld a été proposé à la candidature pour le prix Nobel de littérature en 1999 et 2000 pour ses contributions à la poésie.

Parmi les traductions littéraires éditées ces derniers temps, on mentionnera "Le seigneur des anneaux" de Tolkien, "Cent ans de solitude" de Garcia Marquez, "Rubaiyat" de Umar Khayyam, "Le tambour" de Grass, "Le livre des merveilles" de Marco Polo, le prix Nobel "Sans Destinée" de Kertesz, "Henri V" de Shakespeare, "Eugène Onéguine" de Pouchkine,, et les deux chef-d'oeuvre en trois volumes venus de Chine : la grande saga familiale de Cao Xuegin "Songe de la maison rouge" et un roman traditionnel sur un soulèvement héroïque contre un gouvernement oppressif "Au fond de l'eau". On trouvera dans la série "Oriento-Okcidento" (Est-Ouest) qui paraît depuis 1961, des traductions de haut niveau des oeuvres les plus marquantes des littératures nationales. Pour les enfants, à Astérix, Winnie-l'Ourson et Tintin sont venus s'ajouter "Pierre l'ébouriffé", "Pipi aux longs bas" ; et des livres de la "Vallée de Moumine" de l'auteur finlandaise mondialement connue Tove Jansson, de même que les livres d'"Oz" de L. Frank Baum, sont accessibles par Internet. Parmi les traductions faites à partir de l'espéranto signalons "Maskarado", livre édité en espéranto en 1965 par Tivadar Soros, le père du financier George Soros : il raconte l'existence de sa famille pendant l'occupation nazie de Budapest. Cet ouvrage a été réédité récemment en anglais en Grande Bretagne (2000) et aux Etats Unis (2001), et il a paru également en russe, en allemand et en turc. Il faut signaler également la

traduction en espéranto du roman “Un voyage extraordinaire” écrit par Jules Verne à la fin de sa vie et dans lequel l’espéranto est mis en lumière.

Théâtre et cinéma.

Des pièces de théâtre d’auteurs dramatiques aussi divers que Goldoni, Ionesco, Shakespeare et Alan Ayckbourg ont été représentées en espéranto au cours des dernières années. On trouve de nombreux drames de Shakespeare traduits en espéranto : l’une des représentations les plus récentes fut “Le Roi Lear” à Hanoï au Viet Nam en décembre 2001, par une troupe locale. Bien que plusieurs films mettent en scène l’espéranto dans leurs différents plans, depuis “Le Dictateur” de Chaplin jusqu’aux films récents comme “Gattaca” et “Blade III”, il est plus rare de trouver des films entièrement en espéranto. Une exception notable est le film culte “Incubus” de W. Shatner dont les dialogues sont exclusivement en espéranto. Il existe également des films doublés en espéranto, comme par exemple le film mondialement connu (détenteur d’un Oscar) “Méphisto”.

Musique.

Les genres musicaux en espéranto comprennent des chants populaires et folkloriques, du rock, du cabaret, des chants pour solistes et chœurs, ainsi qu’un opéra. Des compositeurs et artistes populaires, y compris le Britannique Elvis Costello et l’Américain Michael Jackson, ont enregistré en espéranto, écrit des morceaux inspirés par la langue ou ont employé celle-ci dans leurs lancements. Certaines chansons de l’album tout-espéranto de Warner Brothers “Espéranto” lancé en Espagne en novembre 1996 ont atteint les sommets au hit-parade espagnol. Dans le genre classique on trouve des morceaux pour orchestre et des chœurs avec des textes en espéranto, entre autres “La Kora Sutro” de Lou Harrison et la première symphonie de David Gaines, tous deux des Etats Unis. On trouvera de la musique en espéranto sur Internet, comme par exemple sur “<http://www.vinilkosmo.com>”, et y compris quelques sites consacrés au karaoké espéranto.

Périodiques.

Plus de 100 magazines et revues sont édités régulièrement en espéranto, parmi lesquels la revue mensuelle d’information “Monato” (Le mois), la revue littéraire “Fonto” (La source) et la revue de l’UEA “Esperanto”. Le bihebdomadaire “Eventoj” (Les événements) propose également une édition électronique, comme le fait également “Monato”. Les condensés de “Eventoj” (Evénements) se trouvent uniquement en éditions électroniques. La revue “Esperanto” ainsi que “Monato” et d’autres revues nationales et locales peuvent être lues sur le web et y mettent leurs archives à disposition. Il y a d’autres périodiques parmi lesquels des publications sur la médecine et la science, des magazines religieux, des périodiques pour les jeunes ou les enseignants, d’autres revues littéraires et éditions thématiques. La revue “Esperanto” est également accessible aux aveugles sur le mode vocal.

Radio et télévision.

Des stations radio en Pologne, en Chine, au Brésil, à Cuba, en Estonie, en Hongrie et en Italie émettent régulièrement en espéranto, comme le fait également Radio Vatican. Quelques programmes peuvent aussi être écoutés sur internet (www.radio-arkivo.org). Dans certains pays, des chaînes de télévision émettent des cours d’espéranto, y compris la dernière adaptation en 16 parties du cours de la BBC “Mazi en Gondolando” sur le réseau télévisé Canal Pologne 1. En 2005 a été lancée la première chaîne de télévision

totalemment en espéranto, ITV, "http://internacia.tv".

Internet.

Les réseaux électroniques constituent, parmi les usagers de l'espéranto, un moyen de communication en pleine expansion. Il existe plusieurs centaines de listes de discussion en espéranto, qui traitent de sujets allant de l'usage de la langue à la théorie générale de la relativité. L'espéranto est largement utilisé dans les forums de discussion ICQ, IRC et Pal'Talk. Ces derniers temps, des espérantistes de plus en plus nombreux sont en contact par le système vocal internet Skype. Un ensemble de programmes déjà traduit en espéranto, les pages web en espéranto se comptent par centaines de milliers. On trouvera certaines d'entre elles par la Bibliothèque Virtuelle Espéranto sur "http://www.esperanto.net/veb", d'autres en tapant "Esperanto" sur n'importe quel moteur de recherche.

Services de l'UEA.

L'UEA édite des livres, des revues, ainsi qu'un annuaire avec la liste des organisations espérantistes et des représentants locaux de par le monde. La liste des publications, ainsi que des informations sur les disques, cassettes etc..., sont dans le catalogue de l'UEA disponible sur papier et aussi sur le web (<http://www.uea.org/katalogo>). Le service librairie de l'association a plus de 5000 titres en stock. Une série éditée par l'UEA en espéranto, en anglais et en français, "Esperanto Dokumentoj" (Documents espéranto), comprend des études et des rapports relatifs à la situation actuelle de l'espéranto, et on peut les avoir auprès du Siège Central de l'UEA à Rotterdam.

Pour toutes informations complémentaires sur l'espéranto, contactez le:

Bureau Africain de l'Association Mondiale pour l'Espéranto
AFRIKA OFICEJO de UEA,
BP 416
Lokossa-Mono
République du Benin
afrika.oficejo@gmail.com
www.esperanto.net

María estas bela.
La lakto (lait) estas bona.
La elefanto estas granda.
Ĉu Petro estas bona? Jes, Petro estas bona.
Ĉu María estas bela? Jes, María estas bela.
Ĉu la lakto ne estas bona? Ne, la lakto estas bona.
Ĉu la elefanto ne estas granda?. Ne, la elefanto estas granda.

*"L' Espéranto est la meilleure solution à l' idée d'une langue internationale".
Albert Einstein*

VOCABULAIRE Leçon 1

Bela: beau-belle

Bona: bon-bonne

Ĉu: (prononcé "tchou").

Elefanto: éléphant

Jes: oui

Estas: est

Floro: fleur

Granda: grand-grande

Lakto: lait

Moskito: moustique

Ne: non

Pano: pain

Patro: père

Tablo: table

EXERCICES Leçon 1

- Répondez en espéranto aux questions suivantes

1. **Ĉu la floro estas bela?**
2. **Ĉu la elefanto estas granda?**
3. **Ĉu la moskito estas granda?**
4. **Ĉu la patro estas bona?**
5. **Ĉu la lakto ne estas bona?**

REPONSES Leçon 1

1. **Jes, la floro estas bela.**
2. **Jes, la elefanto estas granda.**
3. **Ne, la moskito ne estas granda.**
4. **Jes, la patro estas bona.**
5. **Ne, la lakto estas bona.**

Leçon 2 : structure de la phrase

- **Mi**: je
- **Vi**: tu – Vous.
- **Li**: il
- **Ŝi** (prononcé "chi"): elle
- **Ĝi** ("ĝ" prononcé dj comme dans Djibouti ou dans Djerba : Désigne les objets et animaux, les êtres non sexués en général).
- **Mi parolas**: Je parle
- **Vi legas**: Tu lis
- **Ŝi kantas**: Elle chante
- **Li skribas**: Il écrit

KIU: Qui? Lequel, laquelle ? (détermination, individualisation de la personne, de la chose, de l'idée, etc, exemple : kiu floro ?)

Kiu parolas? Mi parolas

Kiu legas? Vi legas

Kiu skribas? Li skribas.

Ŝi manĝas: Elle mange.

Li trinkas: Il boit.

Kiu manĝas? Ŝi manĝas.

Kiu trinkas? Li trinkas.

Ĉu la rozo estas bela floro? Jes, ĝi estas bela floro.

Ĉu Meksiko (Mexique) estas granda lando (pays)? Jes, ĝi estas granda lando.

KIO? Quoi? (catégorie, élément d'une catégorie non différencié)

Kio estas elefanto? Elefanto estas besto.

Kio estas tablo? Tablo estas meblo (meuble).

Kio estas kato (chat) ? Kato estas besto.

Kio estas tigro (tigre)? Tigro estas besto.

Kio estas Brazilo? Brazilo estas lando (pays).

Kio estas rozo? Rozo estas floro.

Brazilo - rozo: Le "z" est prononcé, comme dans les mots "zéro, zèbre, zodiaque".

Rozo: Le "r" en Espéranto est toujours roulé, prononcé avec la pointe de la langue contre les dents. Quand le premier mot de la phrase interrogative commence par la lettre "k" (**Kiu, Kio**), il n'est pas nécessaire d'ajouter la particule "**ĉu**".

Qu'est-ce que c'est un suffixe? C'est une particule qu'on met à la fin d'un mot pour former d'autres mots similaires, c'est à dire, en relation avec ce mot. L' Espéranto utilise beaucoup les "suffixes", car ils permettent de former différents mots à partir d'un seul.

LE SUFFIXE "IN": Il sert à indiquer le genre féminin. En Espéranto les mots portent la marque du genre féminin dans le cas des êtres humains ou des animaux. Les objets sont, donc, neutres: **la pano**: (le) pain; **la floro**: (la) fleur.

La sinjoro staras: Le monsieur est debout.

La sinjorino sidas: La dame est assise.

Sinjoro (prononcé "si-nio-ro" en trois syllabes): monsieur

Sinjinoro: madame/dame

Viro: homme

Virino: femme

Patro: père

Patrino: mère

La patro estas viro: Le père est un homme.

La patrino estas virino: La mère est une femme.

La koko kantas: Le coq chante.

La kokino ne kantas: La poule ne chante pas.

DE: de

La frato de Petro estas forta: Le frère de Pierre est fort.

La fratino de Maria estas bela: La sœur de Marie est belle.

Ĉu la sinjoro staras? Jes, la sinjoro staras.

Ĉu la sinjinoro sidas? Jes, la sinjinoro sidas.

Ĉu la frato de Petro estas forta? Jes, la frato de Petro estas forta.

Ĉu la fratino de Maria estas bela? Jes, la fratino de Maria estas bela. Ĉu la kokino kantas? Ne, sinjoro, la kokino ne kantas. La koko kantas.

" L' Espéranto est une langue simple, flexible et harmonieuse, utile pour une prose élégante et pour des poèmes inspirés. Il sert à exprimer toutes les pensées et les plus délicats sentiments de l'âme. C'est la langue internationale idéale"

Jules Verne (1828-1905) (écrivain célèbre)

VOCABULAIRE Leçon 2

aŭ: ou

besto: bête (animal)

Brazilo: Brésil

forta: fort

fratino: sœur

frato: frère

kanti: chanter

kato: chat

kio?: Quoi?/ Que?

kiu?: qui? lequel, laquelle ?

kokino: poule

koko: coq

lando: pays

legi: lire

leonino: lionne

leono: lion

manĝi: manger

meblo: meuble

nun: maintenant

paroli: parler

patro: père

prezidanto: président (= qui préside)

rozo: rose

sidi: être assis

sinjinoro: madame

sinjoro: monsieur

skribi: écrire

stari: être debout

tigro: tigre

trinki: boire

virino: femme

viro: homme

EXERCICES Leçon 2

- Répondez en Espéranto aux questions suivantes:

1. Kiu estas la prezidanto de Brazilo?

2. Kio estas elefanto?

3. Ĉu la tigro estas bona besto?
4. Ĉu vi nun (maintenant) staras aŭ (ou) sidas?
5. Ĉu la kokino kantas?

REPONSES Leçon 2

1. La prezidanto de Brazilo estas S-ro Cardoso.
2. Elefanto estas besto.
3. Ne. La tigro ne estas bona besto.
4. Mi nun sidas.
5. Ne. La kokino ne kantas. La koko kantas.

Leçon 3 : affixes -ist et mal-

LE SUFFIXE "IST": Il indique profession, métier ou occupation habituelle. Il sert aussi à indiquer l'adhésion d'une personne à une théorie, une école ou une doctrine.

Instrui: enseigner

Arto: art

Labori: travailler

Kuraci: soigner

Dento: dent

Kanti: chanter

Pentri: peindre

Esperanto: Espéranto

Instruisto: maître, enseignant

Artisto: artiste

Laboristo: travailleur

Kuracisto: médecin

Dentisto: dentiste

Kantisto; chanteur

Pentristo: peintre

Esperantisto: espérantiste

ankaŭ (aussi)

Exemples :

La instruisto instruas.

La laboristo laboras.

La pentristo estas artisto.

Pavarotti estas kantisto.

Placido Domingo estas ankaŭ (aussi) kantisto.

Antonio Banderas estas artisto.

Catherine Deneuve estas bela artistino.

Mi estas sinjoro Antonio Pruno. Mi estas la instruisto.

Vi estas la lernanto (étudiant).

Mikelaĝelo (Michel Ange) **estas fama pentristo.**

Doktoro Ortega estas kuracisto.

Mi estas esperantisto.

Kiu estas la instruisto? Vi estas la instruisto, sinjoro Pruno.

Kiu estas la lernanto (étudiant)? **Mi estas la lernanto.**

Kiu estas kuracisto (médecin)? **Doktoro Ortega estas kuracisto.**

Ĉu Pavarotti estas fama kantisto? Jes, Pavarotti estas fama kantisto.

Ĉu Placido Domingo estas kantisto? Jes, ankaŭ li estas fama kantisto. Ici, on doit faire attention à la place du mot "ankaŭ" (=aussi) : les phrases "*li estas ankaŭ fama kantisto*" (il est aussi un chanteur célèbre) et "*ankaŭ li estas fama kantisto*" (il est aussi un chanteur célèbre) ne veulent pas du tout dire la même chose !

Ĉu Catherine Deneuve estas bela artistino? Jes, ŝi estas bela artistino.

Remarque: observez que deux suffixes peuvent se trouver dans un même mot.

Exemples:

Artistino: artiste (femme) (**art - ist - in - o**)

Dans la leçon précédente nous avons vu la définition de "suffixe". Nous verrons maintenant celle de "préfixe" C'est une particule qui est placée au début d'un mot pour former un autre mot similaire.

Le préfixe "**MAL**": Il indique le contraire de ce que le mot exprime.

granda: grand-grande
bona: bon-bonne
riĉa (pron. "ritĉa"): riche
utila: utile

malgranda: petit-e
malbona: mauvais-e
malriĉa: pauvre
malutila: nocif

granda ≠ malgranda
Granda elefanto.
Malgranda kato.

Exemples :

Ĉu la elefanto estas granda? Jes, la elefanto estas granda.

Ĉu la kato estas granda? Ne, la kato estas malgranda.

Ĉu Londono (Londres) estas granda urbo (ville)? Jes, Londono estas granda urbo.

Ĉu vilaĝo (village) estas granda? Ne, vilaĝo estas malgranda.

bela ≠ malbela

Bela artistino

Malbela monstro (monstre)

Ĉu Sofia Loren estas bela? Jes, ŝi (pron. "shi") estas bela.

Ĉu Frankenstein estas bela? Ne, Frankenstein estas malbela.

Ĉu Parizo (Paris) estas bela? Jes, Parizo estas bela. Ĝi estas bela urbo.

Ĉu Brazilo estas malbela? Ne, Brazilo estas granda kaj (prononcé "kai" en une seule syllabe) (et) bela lando (pays).

riĉa ≠ malriĉa

Sinjoro Próspero Oro estas riĉa. Li ridas (il rit). Li estas feliĉa.

feliĉa ≠ malfeliĉa

Sinjinoro Pura Ruina estas malriĉa. Ŝi ploras (pleure). Ŝi estas malfeliĉa.

Ĉu Sinjoro Prospero Oro estas riĉa? Jes, li estas riĉa.

Kiu ridas? Sinjoro Prospero Oro.

Kiu ploras? Sinjinoro Pura Ruina.

Kiu estas malriĉa, s-ro Prospero Oro aŭ (ou) s-ino Pura Ruina? S-ino Pura Ruina estas malriĉa.

s-ro: forme abrégée de Sinjoro.

s-ino: forme abrégée de Sinjinoro.

DIALOGO (dialogue) en Kongreso de Esperanto

EL: de (origine)

- Mi estas Ernesto Sepúlveda, el Ĉilio. Mi estas esperantisto.

- Mi estas Johano (Jean) Dos Santos, el Brazilo. Ankaŭ mi estas esperantisto.

Johano: En Esperanto le "h" n'est pas muet. On le prononce comme le "h" en allemand, en soufflant légèrement pour le rendre audible.

"Granda parolisto estas malgranda faristo" (Proverbo: proverbe)

VOCABULAIRE Leçon 3

Ĉilio: Chili	Granda: grand-grande	Malfeliĉa: malheureux
Aŭ: ou	Instrui: enseigner	Malgranda: petit-petite
Ankaŭ: aussi	Instruisto: instituteur,	Malriĉa: pauvre
Artisto: artiste	enseignant	Malutila: nocif
Arto: art	Johano: Jean	Parizo: Paris
Bona: bon-bonne	Kaj: et	Paroli: parler
Brazilo: Brésil	Kanti: chanter	Pentri: peindre
Dentisto: dentiste	Kantisto: chanteur	Pentristo: peintre
Dento: dent	Kongreso: congrès	Plori: pleurer
Dialogo: dialogue	Kuraci: soigner	Riĉa: riche
Doktoro: docteur	Kuracisto: médecin	Ridi: rire
El: de (origine)	Laboristo: travailleur	Urbo: ville
Esperantisto: espérantiste	Laboro: travail	Utila: utile
Fama: célèbre	Lernanto: élève-étudiant	Vilaĝo: village
Fari: faire	Londono: Londres	
Feliĉa: heureux	Malbona: mauvais-mauvaise	

EXERCICES Leçon 3

- Répondez en Espéranto aux questions suivantes:

1. **Ĉu Pavarotti estas fama kantisto?**
2. **Ĉu la kato estas granda besto?**
3. **Ĉu Parizo estas bela urbo?**
4. **Ĉu via urbo (ta/votre ville) estas granda aŭ (ou) malgranda?**

"L'UNESCO reconnaît que les objectifs et les idéaux de L'Espéranto coïncident avec les objectifs de cette organisation". (Résolution de l' UNESCO de la Conférence Générale du 10 Décembre 1955).

REPONSES Leçon 3

1. **Jes, Pavarotti estas fama kantisto.**
2. **Ne, la kato estas malgranda besto.**
3. **Jes, Parizo estas bela urbo.**
4. **Mia urbo estas granda.**

Leçon 4 pluriel, couleurs

LE PLURIEL (plus d'un)

Le pluriel est formé en ajoutant la terminaison "j" au substantif singulier (On le prononce comme le "y" de "yeux" ou de "yaourt").

Libro: un livre

Libroj (prononcé "líbroi" en deux syllabes): des livres

Pano: un pain

Panoj (prononcé "páni" en deux syllabes): des pains

Ni: nous

Vi kaj mi estas amikoj (pron. "amíkoj"): toi et moi, nous sommes des amis.

Ni estas amikoj: Nous sommes des amis.

Quand le substantif est au pluriel, l' adjectif l'est aussi, et il porte le "j" à la fin.

Ni estas bonaj amikoj: Nous sommes de bons amis.

ILI: : ils, elles

La sinjorinoj parolas. Ili parolas. (elles parlent)

La sinjoroj parolas. Ili parolas (ils parlent).

EN: en, dans

MULTAJ: beaucoup

KELKAJ: quelques

- **En la klaso estas multaj lernantoj. Ili estas inteligentaj** (intelligents-es)

(**inteligenta**: prononcé "inteliguenta". En Espéranto le "g" est toujours sonore comme dans gant, guitare. Par exemple: **giganto**: géant, est prononcé "guiganto"; **gemo**: gemme, est prononcé "guemo").

- **En la domo** (maison) **estas kelkaj** (pron. "kelkai") **ĉambroj** (pron. "chámbroi") (pièces/habitations).

- **En la ĝardeno estas** (il y a) **multaj floroj: ruĝaj rozoj, blankaj jasmenoj** (pron."iasménoi") (jasmins), **kaj geranioj** (pron."gueranioi") (géraniums). **Ili estas tre** (très) **belaj floroj. Estas** (il y a) **ankaŭ kelkajarboj** (arbres) **kun** (avec) **multaj fruktoj** (fruits): **pomoj** (pommes), **piroj** (poires) **kaj oranĝoj** (oranges). **Ili estas tre dolĉaj** (douces).

Exemples :

- **Ĉu vi kaj mi estas amikoj? Jes, ni estas amikoj. Ni estas bonaj amikoj.**

- **Ĉu la sinjorinoj parolas? Jes, ili parolas.**

- **Ĉu la bestoj parolas? Ne, la bestoj ne parolas.**

- **Ĉu en la klaso estas multaj lernantoj? Jes, en la klaso estas multaj lernantoj.**

- **Ĉu ili estas inteligentaj? Jes, ili estas inteligentaj.**

- **Ĉu en la domo estas multaj ĉambroj? Ne, en la domo estas kelkaj ĉambroj.**

- **Ĉu en la ĝardeno estas multaj floroj? Jes, en la ĝardeno estas multaj floroj.**

- **Ĉu estas ankaŭ kelkaj arboj kun multaj fruktoj? Jes, estas ankaŭ kelkaj arboj kun multaj fruktoj.**

POST: après/derrière

ANTAŬ: avant, avant de, devant

Exemples :

Ĉu la kato kaj la muso (souris) estas amikoj? Ne, ili ne estas amikoj.

La kato kuras (court) post la muso.

La muso kuras antaŭ la kato.

Juna sinjoro Maljuna sinjoro

Tiu (ce) juna sinjoro estas la instruisto.

Tiu maljuna sinjoro estas la direktoro (directeur).

Tiu (cette) juna sinjorino estas la instruistino de muziko (musique).

Tiu maljuna sinjorino estas la instruistino de fiziko (physique).

(Rappelez-vous qu'en Espéranto le "z"(muziko, fiziko) est prononcé comme dans le mot "zèbre").

KIU: Qui?. Que?.

TIU: ce, ce...là, celui-là (et fém.)

TIU ĈI: ce, ce...-ci, celui-ci (et fém.)

Exemples :

Kiu estas tiu juna sinjoro? Tiu juna sinjoro estas la instruisto.

Kiu estas tiu maljuna sinjoro? Tiu maljuna sinjoro estas la direktoro.

Kiu estas tiu juna sinjorino? Tiu juna sinjorino estas la instruistino de muziko

Kiu skribas nun? Mi skribas nun (maintenant). On peut dire aussi : **nun skribas mi** (l'ordre des groupes de mots — sujet, verbe, complément – n'est pas aussi rigoureux qu'en français, cela permet une grande souplesse de la phrase)

Kiu estas tiu ĉi knabo? Tiu ĉi knabo estas la filo (fils) de la instruisto.

Knabo: garçon

Knabino: fille

Kiu estas tiu ĉi knabino? Tiu ĉi knabino estas la nepino (petite-fille) de la direktoro

Tiu ĉi blanka ĉemizo (chemise) estas nova (nouvelle).

Tiu ĉi griza jako (pron. "iako") (veste) estas moderna.

Kiu (quelle) ĉemizo estas nova? Tiu ĉi blanka ĉemizo estas nova.

Ĉu tiu ĉi blua (bleu-e) ĉemizo estas nova? Ne. Tiu blua ĉemizo estas malnova.

Kiu jako estas moderna? Tiu ĉi griza jako estas moderna.

Ĉu tiu ĉi nigra (noir-e) jako estas moderna? Ne. Tiu nigra jako estas malmoderna.

NENIU: personne, aucun-e.

Kiu (qui) parolas? Neniu (personne) parolas. (parle)

Kiu lernanto demandas (demande)? Neniu lernanto demandas.

LA KOLOROJ (les couleurs)

Nigra

Ruĝa

Griza

Flava

Blanka

Verda

Blua

VOCABULAIRE Leçon 4

REMARQUE: Vous aurez sûrement remarqué un certain rapport entre des mots comme "**kiu**", "**tiu**", "**neniu**". Il s'agit de mots appelés "corrélatifs". Nous les analyserons plus tard dans le cours .

Ĉambro: habitation/pièce d'une maison
Ĉemizo: chemise
Amiko: ami
Ankaŭ: aussi
Arbo: arbre
Blanka: blanc-blanche
Demandi: demander, poser une question
Direktoro: directeur
Dolĉa: doux-douce
Erari: se tromper
Fiziko: physique
Geranio: géranium
Griza: gris
Ĝardeno: jardin
Ili: ils-elles
Inteligenta: intelligent-e
Jako: veste
Jasmeno: jasmin

Juna: jeune
Kelkaj: quelques
Klaso: classe
Maljuna: vieux-vieille/âgé-e
Malmoderna: démodé-e
Malnova: vieux-vieille
Moderna: moderne
Multaj: beaucoup
Muziko: musique
Ni: nous
Nova: nouveau-nouvelle
Oranĝo: orange
Piro: poire
Pomo: pomme
Rozo: rose
Ruĝa: rouge
Tre : très

"Kiu demandas, tiu ne eraras " (proverbo): Qui demande ne se trompe pas.

EXERCICES Leçon 4

- Répondez en Espéranto aux questions suivantes
 1. **Ĉu ni estas amikoj?**
 2. **Ĉu la kato kaj la muso estas bonaj amikoj?**
 3. **Ĉu la sinjoroj kaj la sinjorinoj parolas?**
 4. **Ĉu en la klaso estas multaj lernantoj?**
 5. **Ĉu en via urbo (ta ville) estas multaj arboj?**
 6. **Kiuj floroj estas en la ĝardenoj de via (ta) urbo?**

- *" L' Espéranto est le latin de la démocratie "*

REPONSES Leçon 4

1. **Jes, ni estas amikoj.**
2. **Ne, la kato kaj la muso ne estas bonaj amikoj.**
3. **Jes, la sinjoroj kaj la sinjorinoj parolas.**
4. **Jes, en la klaso estas multaj lernantoj.**
5. **Jes, en mia urbo estas multaj arboj.**
6. **En la ĝardenoj de mia urbo estas rozoj, jasmenoj kaj geranioj.**

Leçon 5 adverbos et prépositions de lieu

KIE: où

TIE: là, là-bas

TIE Ĉi: ici

NENIE: nulle part

ĈIE: partout

IE: quelque part

SUR: sur

Exemples :

- **Kie vi sidas? Mi sidas sur seĝo** (chaise).

- **Kie vi dormas? Mi dormas sur lito** (lit).

- **Kie estas la libro? La libro estas tie, sur la tablo.**

- **Kie estas la kraĵono** (pron. "kraĵono") (crayon)? **La kraĵono estas tie ĉi, en mia mano.**

- **Kie estas la moneroj** (pièces de monnaie)? **Ili estas tie ĉi, en mia poŝo (ma poche).**

- **Ĉu aero estas ĉie** (partout)? **Jes, aero (air) estas ĉie.**

- **Kie estas la esperantistoj? La esperantistoj estas ĉie: en Eŭropo, Azio, Ameriko, Afriko kaj Oceanio.**

- **Kie estas la domo de la vagabondo? Nenie** (nulle part).

- **Kie estas la kraĵono? Ĝi devas esti ie** (quelque part), **sur la tablo.**

REMARQUE: La particule approximative "ĉi" peut être placée devant ou derrière "tie" et "tiu". Il est plus fréquent de la placer devant.

DIALOGO (dialogue)

Aleksandro (Alexandre): - Kie estas la hotelo "Atlantiko"

Filipo (Philippe): - En la strato Bruselo. (strato = rue)

DIALOGO kun la avo (grand-père)

AVO: Kie estas mia pipo (pipe)? **Ĝi devas esti ie** (quelque part). **Mi ne trovas ĝin.** (trovi = trouver).

NEPO (petit-fils): - Jes, kara (cher) avo. Ĝi estas en via poŝo (poche).

Petro ne staras. Li iras (va).

María ne sidas. Ŝi iras.

KUN: avec

- **Petro iras kun María.**

- **Paŭlo (Paul) parolas kun Roberto.**

- **Diego dancas** (pron . "dantsas") (danse) **kun Ana.**

- **Sofia ludas** (joue) **kun Alberto.**

- **Kun kiu iras Petro? Petro iras kun María.**

- **Kiu parolas kun Roberto? Paŭlo parolas kun Roberto.**

- **Kiu dancas kun Ana? Diego dancas kun Ana.**

- **Kun kiu ludas Sofia? Sofia ludas kun Alberto.**

- **Ĉu vi deziras (veux) paroli? Jes, mi deziras paroli kaj skribi.**

- **Kun kiuj (qui) vi deziras paroli kaj skribi? Mi deziras paroli kaj skribi kun amikoj** (amis).

- **Ĉu vi deziras korespondi (correspondre)? Jes, mi deziras korespondi.**

- **Kun kiuj vi deziras korespondi? Mi deziras korespondi kun amikoj en multaj landoj** (pays).

PER: avec/par (dans le sens de : au moyen de = complément d'instrument)

- **La intruisto skribas. Li skribas per kraĵono.**
- **Ni pensas per la kapo** (tête).
- **Ni flaras** (sentons) **per la nazo** (nez).
- **Ni vidas** (voyons) **per la okuloj** (yeux) **kaj ni aŭdas** (entendons) **per la oreloj** (oreilles).

PRI: sur, à propos de

- **La instruisto parolas pri literaturo.**
- **Li skribas ekzemplojn** (exemples) **pri la prepozicioj.**
- **Ŝi ne scias** (sait) **la veron** (vérité) **pri tiu afero** (affaire).

COMPLÉMENT DIRECT

Si je dis "Pierre bat Robert", il est évident qui est l'auteur de l'action de battre (Pierre), et qui reçoit les coups (Robert). En grammaire on dit que celui qui réalise une action, comme battre, écrire, etc. est le "sujet", et celui qui reçoit l'effet de cette action est le "complément direct".

En Espéranto pour montrer qui reçoit le poids de l'action, c'est à dire le "complément direct", on utilise la terminaison "n". Par exemple:

Petro batas (bat) **Roberton**: Pierre bat Robert.

Mi skribas leteron (lettre): J'écris une lettre.

Petro amas Marian: Pierre aime Marie.

L'emploi de la terminaison "n", selon M. Zamenhof lui-même, créateur de l'Espéranto, ne doit apparaître que dans des cas clairs.

Prenons maintenant comme exemple le verbe "**havi**" (avoir, posséder), et les mots "**domo**" (maison) et "**urbo**" (ville). Quand vous écrivez une lettre vous avez le choix entre les structures suivantes:

- **Mi havas domon en la urbo**: J'ai une maison dans la ville.
- **Domon mi havas en la urbo**: Une maison j'ai dans la ville.
- **En la urbo mi havas domon**: Dans la ville j'ai une maison.

Ce n'est donc pas la place du mot dans la phrase qui indique qui sont le sujet et le complément, mais bien le n.

Les substantifs au pluriel (**domoj**, **libroj**, etc.), s'ils ont la fonction d'objet direct, portent un "n" après le "j". Exemples:

- **La riĉa sinjoro havas domojn** (en deux syllabes, en prononçant toutes les lettres).
- **Mi ŝatas legi librojn**: J'aime lire des livres.

Les adjectifs (**bela**, **granda**, **bona**), s'ils accompagnent un substantif au pluriel ou au singulier et fonctionnent comme compléments directs, prennent aussi la terminaison "n". Exemples:

- **Mi havas belan domon.**
- **Li legas** (il lit) **bonan libron.**

Tout cela sera appris plus facilement par la pratique. Il en sera de même avec d'autres particularités telles que les mots interrogatifs (**kiu, kio**) qui prennent aussi la terminaison "n" quand on pose une question à propos du complément direct d'une action.

EXPRESSIONS d'emploi fréquent

(Il faut les apprendre par coeur)

- **Mi pensas ke...**(je pense que...)
- **Mi kredas ke...**(je crois que...)
- **Mi opinias ke...**(à mon avis...)
- **Ĉu ne?:** n'est-ce pas?
- **Kion vi pensas pri ĉi tiu afero** (affaire)?
- **Kion vi konsilas al mi?:** Qu'est-ce que vous me conseillez?

"Les sacrifices que tout homme de notre monde aura à s'imposer pour apprendre l'Espéranto sont si petits et les bénéfiques qu'il pourra en tirer sont si grands que personne ne doit rester à l'écart de cet apprentissage".

Leon Tolstoj (1828-1910) (écrivain célèbre)

VOCABULAIRE leçon 5

Aero: air	Hundo: chien	Opinii: donner son avis
Afero: affaire	Iri: aller	Orelo: ouïe/oreille
Aleksandro: Alexandre	Kapo: tête	Paroli: parler
Ami: aimer	Kara: cher-chère	Pensi: penser
Atlantiko: Atlantique	Konsili: conseiller	Pipo: pipe
Aŭdi: entendre	Korespondi: correspondre	Poŝo: poche
Avo: grand-père	Koro: coeur	Prepozicio: préposition
Bati: battre	Krajono: crayon	Pri: sur, à propos de
Blua: bleu	Kredi: croire	Promeni: se promener
Bruselo: Brussel/Bruxelles	Lando: pays	Scii: savoir
Ĉokolado: chocolat	Legi: lire	Seĝo: chaise
Danci: danser	Lito: lit	Sidi: être assis
Deziri: vouloir	Ludi: jouer (un jeu) (un instrument de musique)	Strato: rue
Dialogo: dialogue	Manĝi: manger	Sur: sur
Dio: Dieu	Mano: main	Ŝati: plaire, apprécier
Domo: maison	Martelo: marteau	Trovi: trouver
Dormi: dormir	Memori: se souvenir	Urbo: ville
Ekzemplo: exemple	Monero: pièce de monnaie	Vagabondo: vagabond
Filipo: Philippe	Nazo: nez	Vero: vérité
Flari: sentir	Nepo: petit-fils	Vidi: voir
Havi: avoir	Okulo: oeil	
Hotelo: hotel		

"Kie estas harmonio, estas (il y a) beno de Dio" (proverbe)

EXERCICES Leçon 5

- Répondez en Espéranto aux questions suivantes

1. **Kie vi sidas?**
2. **Kie vi dormas?**
3. **Ĉu vi promenas kun bonaj amikoj?**

4. Per kio vi skribas?
5. Ĉu vi pensas per la nazo?
6. Ĉu vi ŝatas manĝi ĉokoladon?
7. Ĉu vi havas hundon (chien)?
8. Ĉu vi scias ludi (jouer) la gitaron (guitare)?

REPONSES Leçon 5

1. Mi sidas sur sego.
2. Mi dormas sur lito.
3. Jes, mi promenas kun bonaj amikoj.
4. Mi skribas per kraĵono.
5. Ne. Mi pensas per la kapo.
6. Jes, mi ŝatas manĝi ĉokoladon.
7. Jes, mi havas hundon. (Ne, mi ne havas hundon).
8. Jes, mi scias ludi la gitaron. (Ne, mi ne scias ludi la gitaron)

Leçon 6 : chiffres, adjectifs possessifs

1 unu

2 du

3 tri

4 kvar

5 kvin

HAVI: avoir

- **Mi havas kvin (5) fratojn** (frères).
- **Li havas du (2) librojn.**
- **Ŝi havas tri (3) diskojn** (disques)
- **La riĉa** (pron. "ritĉa") **sinjoro havas kvar (4) aŭtomobilojn.**
- **En tiu domo estas** (il y a) **du (2) ĉambroj** (pron. "ĉambroi").
- **Ĉu vi havas multajn fratojn? Jes, mi havas kvin fratojn.**
- **Ĉu li havas multajn librojn? Ne, li havas nur** (seulement) **du librojn.**
- **Ĉu la riĉa sinjoro havas unu aŭtomobilon? Ne, li havas kvar aŭtomobilojn.**

Attention : "unu" est un chiffre et non un article : un chat = **kato**

LE SUFFIXE **EJO**: Il indique l'endroit destiné à un but spécifique exprimé par la racine du mot.

Exemples:

Kuiri: cuisiner

Kuirejo (pron. "kuirejo") cuisine (lieu destiné à cuisiner).

Lerni: apprendre

Lernejo (pron. "lernejo"): école

Kafo: café

Kafejo (pron. "kafejo"): café (bar).

- **La sinjorino kuiras en la kuirejo.**
- **Mi iras** (je vais) **al la kafejo** (café, bar). **Mi deziras trinki** (boire/prendre) **kafon.**
- **En la kafejo estas necesejo** (toilettes, "water closet").
- **La oficistoj** (employés de bureau) **kaj la oficistinoj laboras** (travaillent) **en la oficejo** (bureau).
- **La junaj sinjoroj kaj la fraŭlinoj** (demoiselles) **dancas** (pron. "dantsas") **en la dancejo** (lieu où l'on danse, discothèque).

KIAL?: Pourquoi?

ĈAR : (pron. "tĉar"): parce que

- **Kial vi demandas** (demander)? **Mi demandas ĉar mi deziras lerni.**
- **Kial la avo** (grand-père) **havas blankajn harojn** (cheveux)? **Li havas blankajn harojn, ĉar li estas maljuna** (vieux/âgé).
- **Kial vi lernas Esperanton? Mi lernas Esperanton, ĉar mi deziras havi multajn amikojn en la mondo** (monde).

SUR: sur

SUB: sous, au-dessous de

LONGA: long-ue

LARĜA: large

ALTA: grand-e

Exemples :

- **En la domo estas** (il y a) **granda ĉambro** (pièce). **Estas du malgrandaj fenestroj**

(fenêtres), **kaj unu larĝa** (large) **pordo** (porte). **Sur la planko** (sol) **estas bruna** (brun) **tablo**. **Sur la tablo estas radioaparato** (radio) **kaj kelkaj libroj**. **Sub** (sous, au-dessous de) **la tablo estas nigra kato**. **Ĝi dormas** (dort). **En la ĉambro** (pron."tchambro") **estas alta sinjoro kaj dika** (grosse) **sinjorino**. **Li estas la edzo** (mari).

- **Ŝi estas la edzino** (femme/épouse). **La edzo sidas** (est assis) **sur sofo** (canapé), **kaj legas la ĵurnalon** (journal) (le" ĵ " est prononcé comme le "j" du mot "journal"). . **La edzino sidas sur alia** (autre) **sofo kaj rigardas** (regarde) **la televidon** (télévision).**Ŝi ŝatas** (aime) **rigardi bonajn filmojn** (films).

- **En la dua etaĝo** (deuxième étage) **estas du dormoĉambroj** (chambre), **unu banĉambro** (salle de bains) **kaj longa koridoro** (couloir).

LES ADJECTIFS POSSESSIFS:

Ils indiquent l'appartenance ou la possession (mon jardin, ma maison, mon livre, etc.). En Espéranto on les forme en ajoutant la terminaison "a", qui est propre à l'adjectif, aux pronoms personnels (**mi, vi, li, si ni**, etc .)

Mi: je	Mia: mon, ma
Vi: tu /vous	Via: ton, ta, votre
Li: il	Lia: son, sa
Ŝi: elle	Ŝia: son, sa
Ĝi: il	Ĝia: son, sa
Ni: nous	Nia: notre
Vi: vous	Via: ton,ta,votre
Ili: ils, elles	Ilia: leur-s

Exemples :

- **Mia kuzo** (mon cousin) **estas inĝeniero** (ingénieur).
- **Via onklo** (ton oncle) **estas advokato** (avocat).
- **Lia nevo** (son neveu) **estas notario** (notaire).
- **Ŝia avo** (son grand-père) **estas arkitekto** (architecte).
- **Francio estas bela lando** (pays). **Ĝia ĉefurbo** (sa capitale) (**ĉefa:** principal) **havas famajn monumentojn**.
- **Nia planedo** (notre planète) **havas sateliton** (satellite).
- **Via reĝo** (votre roi) **estas saĝa homo** (un homme sensé).
- **Ilia nepo** (leur petit-fils) **estas bona lernanto** (élève/étudiant).

EXPRESSIONS D'EMPLOI FREQUENT

(Il faut les apprendre par coeur)

- **Vi pravas** (Vous avez raison).
- **Mi konsentas kun vi** (Je suis d'accord avec vous)
- **Mi ne konsentas kun vi** (Je ne suis pas d'accord avec vous.)
- **Ŝajnas ke** (Il semble que).

VOCABULAIRE Leçon 6

Advokato: avocat (qui exerce le métier d'avocat : pour le fruit il y a un autre mot)	Fama: célèbre	Longa: long-ue
Alia: autre	Fenestro: fenêtre	Mondo: monde
Alta: grand-e	Filmo: film	Monumento: monument
Arkitekto: architecte	Fraŭlino: (ma)demoiselle, femme non mariée	Necesejo: toilettes
Banĉambro: salle de bains	Francio: France	Nevo: neveu
Bruna: brun	Inĝeniero: ingénieur	Nigra: noir
Ĉambro: pièce	Iri: aller	Notario: notaire
Ĉefurbo: capitale (de pays)	Ĵurnalo: journal	Onklo: oncle
Dancejo: discothèque	Kafejo: café (bar)	Planedo: planète
Demandi: demander	Kafo: café	Planko: sol
Dika: gros-se	Koridoro: couloir	Pordo: porte
Disko: disque	Kuirejo: cuisine	Radioaparato: radio
Dormoĉambro: chambre	Kuiri: cuisiner	Rigardi: regarder
Edzino: femme/épouse	Kuzo: cousin	Satelito: satellite
Edzo: mari	Largâ: large	Sofo: canapé
Etaĝo: étage	Lernejo: école	Ŝati: plaie/aimer
	Lerni: apprendre	Televido: télévision
		Trinki: boire/prendre

EXERCICES Leçon 6

-Répondez en Espéranto aux questions suivantes:

1. Ĉu vi havas fratojn kaj fratinojn?
2. Kial vi lernas esperanton?
3. Ĉu vi opinias ke ĉi tiu leciono estas longa?
4. Nia planedo havas sateliton. Ĉu mi pravas?
5. Ĉu la oficistoj laboras en la kuirejo?
6. Ĉu vi ŝatas rigardi bonajn filmojn?

REPONSES Leçon 6

1. Jes, mi havas fratojn kaj fratinojn. (Ne, mi ne havas fratojn nek (ni) fratinojn).
2. Mi lernas Esperanton, ĉar mi deziras havi multajn amikojn en la mondo.
3. Jes, mi opinias ke ĉi tiu leciono estas longa. (Ne, mi opinias ke ĉi tiu leciono ne estas longa).
4. Jes, vi pravas.
5. Ne. La oficistoj laboras en la oficejo.
6. Jes, mi ŝatas rigardi bonajn filmojn.

Leçon 7 : mots composés, jours de la semaine, passé

6 ses
7 sep
8 ok
9 naŭ
10 dek

MOTS COMPOSÉS:

En français il y a de nombreux mots composés, tels que "coupe-papier", "parapluie", "aigre-doux", "survivre", etc., etc. En Espéranto on utilise beaucoup cette méthode. Les mots sont formés par la simple juxtaposition de deux mots. Dans la leçon précédente nous en avons vu quelques-uns:

- **Radioaparato**: appareil de radio
- **Dormoĉambro**: chambre à coucher
- **Banĉambro**: salle de bains

Les adjectifs et les verbes peuvent aussi être composés.

Exemples:

- **Bongusta**: savoureux-euse (de bon goût, de bonne saveur)
- **Belsona**: harmonieux-euse (agréable à l'ouïe)
- **Matenmanĝi** (de "**mateno**", matin et "**manĝi**", manger): prendre le petit-déjeuner.

On peut les former aussi en ajoutant une préposition (kun, en, sub, etc.) à un verbe.

Exemples:

- **Kunlabori**: collaborer (= travailler avec)
- **Eniri**: entrer (= aller à l'intérieur)
- **Eliri**: sortir (= aller dehors)
- **Subiri**: descendre (= aller dessous, vers le bas)
- **Kunsidi**: se réunir (= être assis ensemble)

(tout cela s'apprendra mieux par la lecture et la pratique).

LE SUFFIXE -ILO: Il indique l'instrument destiné à l'action du verbe qu'il accompagne.

Exemples:

Tranĉi : couper	Tranĉilo : couteau (instrument pour couper)
Tondi : couper avec des ciseaux	Tondilo : ciseaux
Flugi : voler	Flugilo : aile
Labori : travailler	Laborilo : outil (tout instrument destiné à travailler: marteau, tournevis, pioche, pinceau, etc.)
Kombi : (se) peigner	Kombilo : peigne

- **Mi tranĉas la panon per la tranĉilo.**
- **Vi kombas vin (tu te peignes) per la kombilo.**
- **La kanario flugas per laflugiloj** (pron. "flouguiloj").
- **La barbiro (barbier) razas (rase) per la razilo** (rasoir à main).
- **Mi razas min (je me rase) per mia razilo.**
- **Ĉu vi havas kombilon? Jes, mi havas nigran kombilon.**
- **Kion (qu'est-ce que) vi faras (tu fais/vous faites) per la kombilo? Mi kombas min.**
- **Ĉu la birdoj (oiseaux) flugas? Jes, la birdoj flugas per laflugiloj.**

- **Ĉu la aviadiloj (avions) flugas? Jes, la aviadiloj ankaŭ (aussi) flugas per la flugiloj.**

- **Per kio li tranĉas la viandon (viande)? Li tranĉas la viandon per la tranĉilo.**

LES TEMPS DU PASSÉ :

La terminaison "is" indique que l'action a eu lieu dans le passé.

De la même manière que pour le temps présent pour lequel on utilise la terminaison "as" avec toutes les personnes (**mi skribas, vi legas, li parolas, ni promenias, ili kantas**), la terminaison "is" est utilisée pour les temps du passé avec toutes les personnes (**mi, vi, ŝi, li, etc.**)

Mi havas: j'ai (présent)

Mi havis: j'ai eu, j'avais (passé)

Vi skribas: tu écris (présent)

Vi skribis: tu as écrit, tu écrivais (passé)

Li legas: Il lit (présent)

Li legis: Il a lu ou il lisait (passé)

HODIAŬ: aujourd'hui

HIERAŬ: hier

MORGAŬ: demain

- **Hodiaŭ estas lundo (lundi). Hieraŭ estis dimanĉo (dimanche).**

- **Hieraŭ mi frue (tôt) en la mateno (matin) rasis min (je me suis rasé), lavis min (je me suis lavé), kombis min (je me suis peigné) kaj vestis min (je me suis habillé). Mi iris al la kafejo, kie (où) mi trinkis kafon kaj manĝis panon kun butero (beurre). Estis bela tago (jour). La suno (soleil) brilis (brillait) sur la blua (bleu) ĉielo (ciel). Multaj homoj (personnes, gens) iris al la preĝejo (lieu de prière : église, mosquée, synagogue, temple, etc). Kun plezuro (plaisir) mi aŭdis (j'entendais) la sonon (son) de la sonoriloj (cloches). Mi aĉetis ĵurnalon (journal). Dum (pendant que) mi matenmanĝis (je prenais le petit-déjeuner), mi legis la ĵurnalon. Mi ankaŭ parolis kun kelkaj amikoj, kiuj eniris (ils sont entrés) en tiu momento.**

Mi tagmanĝis (j'ai déjeuné) en mia domo, kun mia edzino (femme). Ni manĝis bongustan (savoureux) bifstekon (bifteck), terpomojn (pommes de terre) kaj kelkajn fruktojn: pomojn (pommes), pirojn (poires) kaj bananojn (bananes).

- **Poste (puis) ni iris al la kinejo (cinéma), kie ni vidis bonan filmon (film).**

- **Ni vespermanĝis (nous avons dîné) en restoracio (restaurant), kaj revenis (nous sommes rentrés) kontentaj.**

- **Ĉu hieraŭ estis dimanĉo aŭ (ou) lundo? Hieraŭ estis dimanĉo.**

- **Kion mi faris hieraŭ frue en la mateno? Vi rasis vin, lavis vin, kombis vin kaj vestis vin.**

- **Ĉu mi matenmanĝis en mia domo? Ne, vi matenmanĝis en kafejo (café, bar).**

- **Kion mi trinkis (j'ai pris/j'ai bu) kaj manĝis? Vi trinkis kafon, kaj manĝis panon kun butero.**

- **Ĉu mi tagmanĝis en restoracio?. Ne, vi tagmanĝis en via domo.**

- **Ĉu mi tagmanĝis sola (seul)? Ne, vi tagmanĝis kun via edzino.**

- **Kion ni manĝis? Vi manĝis bongustan bifstekon, terpomojn kaj kelkajn fruktojn.**

- **Ĉu mi kaj mia edzino restis (nous sommes restés) en nia domo? Ne, vi iris al**

la kinejo.

- **Ĉu ni vidis bonan filmon? Jes, vi vidis bonan filmon.**

- **Ĉu ni revenis** (nous sommes rentrés) **malkontentaj** (mécontents)?. **Ne, vi revenis kontentaj.**

TAGO: jour

MATENO: matin

VESPERO: soir (de 18h. à 24h. environ)

NOKTO: nuit

- **Bonan matenon, Petro!** (cela équivaut à "**Mi deziras al vi bonan matenon**")

- **Bonan matenon, María!**

- **Bonan vesperon, D-ro Vargas!**

- **Bonan vesperon, S-ro García!**

- **Bonan nokton, amikoj. Mi estas laca** (fatigué). **Mi deziras dormi.**

- **Bonan nokton, Karlo.**

(Remarque: Cette salutation s'emploie quand on va au lit)

JAM (prononcé en une seule syllabe, en accentuant le a): déjà

Francisko: - **Mi invitas vin al tagmanĝo** (déjeuner).

Jozefo (Joseph) - **Dankon. Mi jam tagmanĝis.**

ĴUS: récemment, tout à l'heure

Ana: - **Ĉu vi deziras kafon?**

Paŭlo (Paul): - **Ne. Dankon. Mi ĵus trinkis kafon.**

La tagoj de la semajno (semaine)

LUNDO: lundi

MARDO: mardi

MERKREDO: mercredi

ĴAŬDO: jeudi

VENDREDO: vendredi

SABATO: samedi

DIMANĈO: dimanche

Le mot "**tuko**" signifie "tissu, étoffe, torchon". Avec ce mot on peut former les mots composés suivants d'emploi très fréquent:

Tablo: table

Tablotuko: nappe

Lito: lit

Litotuko: drap

Buŝo: bouche

Buŝtuko: serviette

Nazo: nez

Naztuko: mouchoir

Bani: baigner

Bantuko: serviette (de bain)

Mano: main

Mantuko: serviette(de main)

Viŝi: nettoyer en frottant

Viŝtuko: torchon (de cuisine)

VOCABULAIRE leçon 7

Kombilo: peigne
Kunlabori: collaborer
Kunsidi: se réunir
Kunsido: réunion, assemblée
Labori: travailler
Laborilo: outil
Lavi: laver
Lia: son, sa
Lundo: lundi
Manĝi: manger
Matenmanĝo: petit-déjeuner
Mateno: matin
Mia: mon, ma
Morgaŭ: demain
Nokto: nuit
Paŭlo: Paul
Piro: poire
Plezuro: plaisir
Pomo: pomme
Poste: puis, après
Preĝejo: lieu de prière, église, mosquée, synagogue, temple, etc
Preĝi: prier

"Matena horo estas plena de oro" (Proverbo)

Radioaparato: radio (appareil)
Razi: raser
Razilo: rasoir
Resti: rester
Restoracio: restaurant
Reveni: rentrer, retourner
Sola: seul-e
Sono: son
Sonorilo: cloche
Subiri: descendre
Suno: soleil
Tagmanĝo: déjeuner
Tago: jour
Terpomo: pomme de terre
Tondi: couper avec des ciseaux
Tondilo: ciseaux
Tranĉi: couper
Tranĉilo: couteau
Vespermanĝi: dîner
Vespero: soir
Vesti: (s')habiller
Via: ton-ta /votre
Vidi: voir

EXERCICES leçon 7

-Répondez en Espéranto aux questions suivantes

1. Ĉu vi havas radioaparaton?
2. Ĉu vi ŝatas kunlabori kun viaj amikoj?
3. Per kio flugas la birdoj?
4. Ĉu vi tranĉas la viandon per tondilo?
5. Ĉu vi ŝatas manĝi en restoracioj?

-Traduisez en Espéranto

6. Je me rase avec mon rasoir.
7. La chambre de mon frère est grande.
8. Où est le bureau de poste (poŝtoficejo)?
9. Hier nous avons déjeuné avec quelques amis.
10. Clara a un appareil de radio dans la cuisine.

REPONSES leçon 7

1. Jes, mi havas radioaparaton. (Ne, mi ne havas radioaparaton)
2. Jes, mi ŝatas kunlabori kun miaj amikoj.
3. La birdoj flugas per la flugiloj.
4. Ne, mi tranĉas la viandon per la tranĉilo.
5. Jes, mi ŝatas manĝi en restoracioj. (Ne, mi ne ŝatas manĝi en restoracioj)

6. Mi razas min per mia razilo.
7. La dormoĉambro de mia frato estas granda.
8. Kie estas la poŝtoŝejejo?
9. Hieraŭ ni tagmanĝis kun kelkaj amikoj.
10. Klara havas radioaparaton en la kuirejo.

L'Espéranto est la langue universelle de notre époque. Johano XXIII

Leçon 8 : nombres, comparaisons, futur

FORMATION DES NOMBRES:

Dans les leçons précédentes nous avons appris à compter jusqu'à 10 (**dek**). La formation des autres nombres est très simple:

11 dek unu (soit:10+1=11)

12 dek du (soit: 10+2=12)

13 dek tri (soit: 10+3=13)

14 dek kvar (soit: 10+4=14)

15 dek kvin (soit: 10+5=15)

16 dek ses (soit: 10+6=16)

17 dek sep (soit: 10+7=17)

18 dek ok (soit: 10+8=18)

19 dek naŭ (10+9=19)

20 dudek (soit: 2 x10=20)

Alors: 21 sera "**dudek unu**", soit 2x10+1=21

22 sera "**dudek du**", soit 2x10+2=22, et ainsi de suite jusqu'à 30.....**tridek** (soit 3x10=30)

40.....**kvardek** (soit 4x10=40)

En résumé:

Si on ADDITIONNE, les chiffres doivent être écrits SÉPAREMENT (deux mots).

Si on MULTIPLIE, ils doivent être écrits ENSEMBLE (un mot).

Il ne nous reste que les grands nombres

100 **Cent**

1000 **Mil**

1000000 **Miliono**

LES ADVERBES

Les adverbes indiquent la manière dans laquelle se réalise une action. En Espéranto on les forme au moyen de la terminaison "E".

Exemples:

Rapida: rapide

Rapide: rapidement

Bona: bon-bonne

Bone: bien

Vera: vrai

Vere: véritablement

Facila: facile

Facile: facilement

Pasio: passion

Pasie: passionnément

Les adverbes répondent à la question KIEL: comment?

* **Kiel vi fartas** (vous portez-vous), **amiko?** -->**Bone** (bien), **mi dankas** (merci)

* **Kiel vi lernas?**-->**Mi lernas rapide.** (rapidement)

* **Kiel ŝi respondas?** (répond) -->**Ŝi respondas klare** (clairement).

* **Kiel vi vidas la objektojn** (objets) **dum la nokto?** -->**Malbone** (mal)

COMPARER

Comparer est établir la relation qu'il y a entre les personnes ou les choses.

La ĉevalo (cheval) estas granda besto.

La muso (souris) estas malgranda besto.

Pli (plus) ol (que)

- **La ĉevalo estas pli granda ol la muso:** Le cheval est plus grand que la souris.

La plej: le-la plus

- **La elefanto estas la plej (pron. "plei") granda besto:** l'éléphant est l'animal le plus grand.

- **Petro estas pli alta ol Paŭlo.**

- **Johano (pron. "iojano") (Jean) estas la plej alta.**

- **La muro (mur) estas pli alta ol la seĝo (chaise).**

- **La domo estas la plej alta.**

- **Novjorko (New York) estas pli granda urbo ol Romo (Rome).**

- **Londono estas la plej granda urbo.**

Malpli (moins)..... ol (que)

- **Paŭlo estas malpli alta ol Petro.**

- **La seĝo estas malpli alta ol la muro.**

- **Romo estas malpli granda urbo ol Novjorko.**

- **Kio estas pli granda, la ĉevalo aŭ la muso? La ĉevalo estas pli granda ol la muso.**

- **Kiu estas pli alta, Petro aŭ Paŭlo? Petro estas pli alta ol Paŭlo.**

- **Ĉu Romo estas pli granda urbo ol Londono? Ne. Londono estas la plej granda urbo.**

- **Ĉu la poetoj (poètes) havas pli longajn harojn (cheveux) ol la soldatoj (soldats)? Jes, la poetoj havas pli longajn harojn ol la soldatoj.**

- **Ĉu Esperanto estas pli facila lingvo (langue) ol la franca? Jes, Esperanto estas pli facila lingvo ol la franca (français)**

- **Kiu besto estas la plej granda? La elefanto estas la plej granda besto.**

- **"Pli bona estas io ol nenio" (Proverbo) (Un tiens vaut mieux que deux tu l'auras)**

LE SUFFIXE - EG: Il sert à former les augmentatifs. Exemples:

Domo: maison

Domego: grande maison

Pordo: porte

Pordego: portail

Varma: chaud

Varmega: brûlant

Granda: grand

La domo havas pordon.

La kastelo (château) havas pordegon.

En Hispanio (Espagne) la vetero (temps) estas varma.

En Afriko la vetero estas varmega.

Londono estas urbego.

Grandega: très grand, énorme

Ridi: rire

Ridegi: rire aux éclats

La pajaco (pron. "paĭatso") (clown) **ne ridas. Li ridegas.**

Rockefeller estas riĉega.

La leono estas fortega besto.

Ĉu la kastelo havas pordon aŭ pordegon? La kastelo havas pordegon.

Kia (quel type de) **estas la vetero en tropikaj landoj** (pays tropicaux)? **La vetero en tropikaj landoj estas varmega.** (très chaud, brûlant).

Ĉu la agloj (aigles) **estas fortegaj? Jes, la agloj estas fortegaj bestoj.**

LE SUFFIXE- ET: Il sert à former les diminutifs.

Exemples:

Domo: maison

Dometo: maisonnette

Varma: chaud

Varmeta: tiède

Ridi: rire

Rideti: sourire

SED: mais

- **Mia dometo estas malgranda, sed bela.**

- **En printempo** (printemps) **la vetero estas varmeta.**

- **Li ne vivas en urbego, sed en urbeto.**

- **Ĉu li vivas en urbego? Ne, li vivas en urbeto.**

NEK: ni

- **Ĉu vi ŝatas varmegan veteron? Ne, mi ne ŝatas varmegan nek** (ni) **malvarmegan veteron.**

- **Ĉu vi deziras esti riĉega? Ne, mi ne deziras esti riĉega, sed** (mais) **bona.**

"**Virina rideto** (sourire) **pli kaptas** (attire, attrape) **ol reto** (filet)". (Proverbe)

LES TEMPS DU FUTUR:

La terminaison "**OS**" indique que l'action aura lieu dans le futur.

Havi: avoir

Mi havos: j'aurai

Skribi: écrire

Vi skribos: tu écriras

Legi: lire

Ni legos: nous lirons

Morgaŭ estos lundo. Mi devos labori. Mi estas oficisto kaj laboras en banko de mia urbo. Mi matenmanĝos kun mia edzino, mia filo (fils) Petro kaj mia filino María. Petro kaj María devos (ils devront) **iri al la lernejo. Mia kara** (chère) **edzino restos** (restera) **en la domo kaj preparos** (préparera) **la tagmanĝon. Mi prenos** (prendrai) **aŭtobuson, kiu transportos min** (m'emmènera) **ĝis la centro de la urbo, kie** (où) **estas la banko, mia laborejo** (lieu de travail). **Mi tajpos** (tajpi: taper) **leterojn kaj kontos** (compter, faire des comptes) **la monon** (argent) **de la deponoj** (dépôts) **de la klientoj. Alia** (autre) **oficisto** (employé de bureau) **laboros en la kaso** (caisse). **Li estas la kasisto** (caissier). **Li ricevos kaj pagos ĉekojn** (chèques) **kaj ĝirojn** (virements).

Post tagmanĝo en mia hejmo (bien prononcer le h aspiré en soufflant légèrement mais de façon audible) (hejmo = maison/foyer), **mi kaj mia familio iros al la klubo** (club), **kie**

ni praktikos sportojn (sports). Petro ludos (jouera) futbalon aŭ naĝos (nagera) en la naĝejo (piscine). Mia edzino kaj mi praktikos tenison (tennis), kaj Maria ludos kun kelkaj amikinoj.

Vespere (au coucher du soleil) ni revenos al nia domo. Ni vespermanĝos. Poste (puis) mia edzino rigardos televidon (télévision). Mi legos libron aŭ skribos leterojn al miaj amikoj. Mi havas amikojn en multaj landoj de la mondo. Dank'al (grâce à) ili mi lernis pri kutimoj (habitudes) de aliaj popoloj (peuples). Mi ankaŭ lernis pri historio, geografio de malproksimaj landoj. Mi interŝanĝas (échange) poŝtkartojn kaj poŝtmarkojn (cartes postales et timbres).

ĜIS: jusqu'à

ALIA: autre

POSTE: puis-après

DUM: pendant (que)

- Ĉu vi laboras dum la dimanĉoj? Ne. Dum la dimanĉoj mi ripozas (repose).
- Kion (qu'est-ce que) vi faras (tu fais/vous faites) dum la tagoj de la semajno? Mi laboras.
- Ĉu vi laboras en lernejo? Ne, mi laboras en banko.
- Morgaŭ estos lundo. Ĉu vi matenmanĝos en la oficejo?
- Ne. Mi matenmanĝos en mia hejmo (maison).
- Ĉu vi iros al la banko per aŭtomobilo? Ne. Mi devos preni aŭtobuson.
- Kion vi faros (tu feras/ vous ferez) en la banko? Mi tajpos leterojn kaj kontos la monon de la klientoj.

MULTE: beaucoup

Vilhelmo (Guillaume): - **Mi laboris multe** (beaucoup) **dum la semajno. Mi estas laca** (fatigué)

Kristina: - **Dank'al Dio** (Dieu merci) **morgaŭ estos dimanĉo, kaj vi povos ripozi** (se reposer).

DIALOGO en la stacidomo (gare)

Amanda : - **La trajno** (train) **alvenos** (arrivera) **post du horoj, pro** (à cause de) **la malbona vetero.**

Mikaelo (Michel): - **Ĉu vere?. Kiel ĝene!** (Que c'est gênant!). **Vole nevole** (que je le veuille ou pas) **ni devos atendi** (attendre). **Kie estas la kafejo?. Mi volas** (je veux) **trinki bieron** (bière).

Amanda: - **Vi pravas** (tu as raison). **Mi trinkos kafon.**

Pour vous rendre plus facile la correspondance internationale, nous inclurons à partir de cette leçon des fragments de lettres (**leterfragmentoj**). Ce qui est entre parenthèses est optatif, c'est-à-dire que l'apprenant adaptera son texte à ses circonstances personnelles en laissant de côté ce qui ne correspond pas à sa personne, son pays, sa ville, etc. Il est, d'ailleurs très important qu'il exprime ses propres idées et concepts à l'aide d'un dictionnaire et de son effort personnel.

Leterfragmento:

Kara amik(in) o: **Estis por mi granda ĝojo** (joie) **la ricevo de via letero kaj via bela poŝtkarto. Mi esperas ke mia poŝtkarto plaĉos al vi. Mi estas 20- jara** (20 ans), **kaj mi studas en la (mezgrada lernejo: lycée) (teknika lernejo) (universitato). Mi laboras en (oficejo) (fabriko: usine) (bieno: ferme) (entrepreno: entreprise industrielle) (butikoj:**

boutique) (**magazeno**: épicerie) (**banko**) (**ĵurnalo**) (**turisma entrepreno**). **Ĉu vi havas hobiajn** ("hobbies")?. **Miaj hobiaj estas**: (**ŝako**: échecs) (**havi multajn amikojn**) (**legi librojn**) (**muziko**) (**kolekti poŝtkartojn**) (**kolekti poŝtmarkojn**). **Mi ŝatas sportojn**. **Mi praktikas** (**futbalon**) (**tenison**) (**naĝadon**: natation) (**fiŝkaptado**: pêche) (**ĉasado**: chasse). **Mi atendas vian respondon**. **Bonvolu** (veuillez) **akcepti** (accepter) **korajn salutojn de via amiko**.

"L' Espéranto est la meilleure solution à l'idée d 'une Langue internationale".

Albert Einstein.

VOCABULAIRE leçon 8

Afriko : Afrique	Kasisto : caissier
Aglo : aigle	Kaso : caisse
Alia : autre	Kastelo : château
Alveni : arriver	Kiel ĝene ! : Que c'est gênant!
Amanda : Amanda	Kiel : Comment?
Aŭtobuso : autobus	Klara : clair-e
Banko : banque (institution bancaire)	Klare : clairement
Biero : bière	Kliento : client
Bone : bien	Klubo : club
Centro : centre	Konti : compter
Ĉeko : chèque	Kristina : Christine
Ĉevalo : cheval	Kutimo : habitude-moeur
Dank'al : grâce à	Laŭta : fort (son de la voix)
Depono : dépôt	Laca : fatigué-e
Devi : devoir	Laŭte : à voix haute
Dometo : maisonnette	Lingvo : langue
Dum : pendant (que)	Londono : Londres
Facila : facile	Ludi : jouer (jeu/ instrument)
Facile : facilement	Mikaelo : Michel
Familio : famille	Mono : argent
Fari : faire	Monto : montagne
Farti :se porter (santé)	Multe : beaucoup
Filino : fille (de ses parents : lien de filiation)	Muro : mur
Filo : fils	Naĝejo : piscine
Futbalo : football	Naĝi : nager
Ĝeni : déranger	Neĝi : neiger
Ĝiro : tour	Nek : ni
Ĝis : jusqu'à	Nenio : rien
Haro : cheveu	Novjorko : New York
Hejmo : maison, foyer	Objekto : objet
Hispanio : Espagne	Porti : emporter
Interŝanĝi : échanger	Post : puis/après
Io : quelque chose	Poste : puis,après
Kapti : attirer, attraper	Praktiki : pratiquer
Kara : cher-chère	Pravi : avoir raison

Pre ni: prendre	Ŝanĝi : changer
Prepari : préparer	Tajpi : taper
Printempo : printemps	Televido : télévision
Pro : par, à cause de	Teniso : tennis
Respondi : répondre	Trajno : train
Resti : rester	Transporti : transporter/emmener
Reto : filet	Tropika : tropical
Ricevi : recevoir	Urbego : grande ville
Ridegi : rire aux éclats	Varma : chaud
Rideti : sourire	Varmega : brûlant
Ridi : rire	Varmeta : tiède
Ripozi : se reposer	Veni : venir
Romo : Rome	Vera : vrai-e
Seĝo : chaise	Vere : vraiment
Sed : mais	Vetero : temps (météorologique)
Soldato : soldat	Vilhelmo : Guillaume
Sporto : sport	Vivi : vivre
Stacidomo : gare	Vole ne vole : de gré ou de force
Stacio : gare, station	Voli : vouloir

Exercices leçon 8

-Répondez en Espéranto aux questions suivantes

1. **Ĉu vi komprenis klare la okan lecionon?**
2. **Kio estas pli alta, la poplo (peuplier) aŭ la pomarbo (pommier)?**
3. **Ĉu en via lando la somero (l'été) estas varmega aŭ varmeta?**
4. **Ĉu en via regiono estas (il y a) montetoj (collines)?**
5. **La Akonkagvo (Aconcagua) estas la plej alta monto de la Andoj, ĉu ne?**
6. **Kiel estas la vetero en landoj kie neĝas (neige)?**
7. **Ĉu en via lando estas belegaj (beaux) pejzaĝoj (paysages)?**

REPONSES leçon 8

1. **Jes, mi komprenis klare la okan lecionon. (Ne, mi ne komprenis klare la okan lecionon)**
2. **La poplo estas pli alta ol la pomarbo.**
3. **En mia lando la somero estas varmega. (En mia lando la somero estas varmeta).**
4. **Jes, en mia regiono estas montetoj. (Ne, en mia regiono ne estas montetoj).**
5. **Jes, la Akonkagvo estas la plej alta monto de la Andoj.**
6. **En landoj kie neĝas la vetero estas malvarma.**
7. **Jes, en mia lando estas belegaj pejzaĝoj. (Ne, en mia lando ne estas belegaj pejzaĝoj)**

Leçon 9 corrélatifs de temps, affixes ig et iĝ, mois de l'année

KIAM: quand

TIAM: alors

ĈIAM: toujours (jusqu'à la fin, pour toujours)

NENIAM: jamais

IAM: parfois

- **Mia avino** (grand-mère) **rakontis** (racontait) **ke, kiam** (quand) **ŝi estis juna, la virinoj ne povis studi por kariero** (carrière professionnelle). **Tiam** (alors) **ili ne povis esti kuracistoj nek (ni) advokatoj. La virinoj devis dediĉi sin** (se consacrer) **al la hejmo** (maison/foyer) **kaj al la infanoj. Tiam ili ne povis baloti** (voter).

- **Ĉu mia avino povis studi por kariero, kiam ŝi estis juna? Ne. Tiam la virinoj ne povis studi por kariero.**

- **Ĉu mia avino povis esti kuracisto aŭ advokato? Ne. Tiam virinoj ne povis esti kuracistoj nek advokatoj.**

- **Ĉu mia avino povis baloti, kiam ŝi estis juna? Ne. Tiam virinoj ne povis baloti.**

- **Kiam vi vizitos min? Mi vizitos vin iam** (une fois) **dum la semajno** (semaine).

- **Kiam vi estis en Afriko? Mi neniam** (jamais) **estis en Afriko.**

- **Ĉu ni lernas ĉiam** (toujours)? **Jes, ni ĉiam lernas ion** (quelque chose).

- **Kiam vi matenmanĝas** (tu prends/vous prenez le petit-déjeuner)? **Mi matenmanĝas en la mateno.**

- **Kiam vi dormas? Mi dormas dum** (pendant) **la nokto.**

- **Ĉu vi ĉiam** (toujours) **havas feritempon? Ne. Mi devas labori kaj studi.**

- **Ĉu vi iam rajdis** (es monté) **sur kamelo** (chameau)? **Ne. Mi neniam** (jamais) **rajdis sur kamelo.**

LE SUFFIXE – **IG:** indique l'action du sujet sur une autre personne, objet, idée, etc. Il sert à former les verbes qui expriment le retour à l'état initial indiqué par la racine.

Exemples:

- **Sana:** sain- e

Sanigi: guérir (rendre sain)

- **Ruĝa:** rouge

Ruĝigi: rougir (rendre rouge)

- **morti:** mourir

Mortigi: tuer (provoquer la mort)

- **Ŝi ruĝigas la lipojn:** Elle met du rouge à lèvres. Elle se rougit les lèvres.

- **La rido junigas:** Le rire rajeunit.

- **La sportoj fortigas la korpon:** Les sports fortifient le corps.

- **Ĉu sinjorinoj ŝatas beligi sin** (°) (s'embellir)? **Jes, sinjorinoj ŝatas beligi sin.**

- **Ĉu la rido junigas? Jes, la rido junigas.**

- **Ĉu la sportoj fortigas la korpon? Jes, la sportoj fortigas la korpon.**

- **Ĉu la vino fortigas la korpon? Ne, la vino malfortigas** (affaiblit) **la korpon.**

- **Ĉu bonaj medikamentoj sanigas? Jes, bonaj medicamentoj sanigas** (guérissent).

- **Ĉu mizero** (misère) **feliĉigas** (rend heureux)? **Ne, mizero ne feliĉigas.**

(°) Sin: se (à soi-même). Ce pronom est appelé "réfléchi". Il est utilisé quand l'effet de l'action retombe sur le sujet de cette même action. Il est appelé "réfléchi" (de "réfléter") car on le compare au fait de vous regarder dans une glace qui reflète votre propre image. Ce pronom n'est employé qu'à la troisième personne du singulier et du pluriel (**li, ŝi, ĝi, ili**).

Exemple: **Li rigardas sin en la spegulo**: Il se regarde dans la glace

LE SUFFIXE – **IĜ**: indique le changement d'état du sujet : il sert à former les verbes qui signifient "devenir", "se transformer", "changer d'état". Exemples:

- Nigra : noir-e	Nigriĝi : noircir (devenir noir)
- Dika : gros-se	Dikiĝi : grossir (devenir gros)
- Ruĝa : rouge	Ruĝiĝi : rougir (devenir rouge)

À NE PAS CONFONDRE: le suffixe – **iĝ** avec le suffixe – **ig**. Observez la différence:

- **Ŝi ruĝigas la lipojn**: Elle met du rouge à lèvres/ Elle se rougit les lèvres.
- **Ŝi ruĝiĝas**: Elle rougit

Exemples avec le suffixe **iĝ**:

- **Mi dikiĝis** (j'ai grossi). **Mi devos aĉeti pli grandan jakon** (veste)
- **En aŭtuno** (automne) **la arboj flaviĝas** (jaunir) (flava: jaune)
- **La situacio malboniĝis**: La situation a empiré.
- **Li estis malsana** (malade). **Nun** (maintenant) **li saniĝis** (est guéri).
- **Ĉu mi dikiĝis? Jes, vi devos aĉeti pli grandan jakon.**
- **Ĉu en Latinoameriko la ekonomia situacio** (situation économique) **malboniĝis? Jes, ĝi malboniĝis.**
- **Ĉu la infano** (enfant) **jam saniĝis? Jes. Li estis malsana. Nun li saniĝis.**
- **Ĉu la vetero** (temps atmosphérique) **estas malvarma? Ne, la vetero varmiĝis.** (varma: chaud)
- **"Ne de jaroj** (années), **sed de zorgoj** (préoccupations/soucis) **blankiĝas la haroj** (cheveux)". (proverbo)

JARO (pron."iario"): année

LA MONATOJ (les mois)

Januaro: janvier

Februaro: février

Marto: mars

Aprilo: avril

Majo: (pron. "maïo"): mai

Junio: juin

Julio: (pron. "iulío"): juillet

Aŭgusto: août

Septembro: septembre

Oktobro: octobre

Novembro: novembre

Decembro: décembre

- **Kiu estas la unua** (premier) **monato de la jaro? La unua monato estas januaro.**
- **Kiu estas la lasta** (dernier) **monato de la jaro? La lasta monato estas decembro.**
- **Ĉu januaro estas pli longa ol februaro? Jes, januaro estas pli longa ol februaro.**
- **Kiu estas la plej mallonga monato? Februaro.**

SALUTATIONS

Quand deux personnes se rencontrent:

- **Saluton!** (Forme abrégée de "**bonvolu akcepti mian saluton**")
- **Kiel vi fartas?**: comment vous portez-vous?

Pour dire au revoir:

- **Ĝis revido!**: au revoir (**revidi**: revoir)

- **Ĝis baldaŭ!**: à bientôt!
- **Ĝis!** (forme simple employée entre amis).

FORMULES DE POLITESSE TRÈS UTILISÉES

(Il est conseillé de les apprendre par coeur)

- **Pardonon!**: Pardon (ou excusez-moi!)
- **Bonvolu**: veuillez/voulez bien (de "**bone**": bien et "**voli**": vouloir) (Exemples: **Bonvolu informi al mi ... / Bonvolu diri al mi ... / Bonvolu pasi al mi la salon**: Vous voulez bien me passer le sel)

DIALOGO inter du amikoj (dialogue entre deux amis)

Ĵako (Jacques): - **Saluton, Georgo** (Georges), **kiel vi fartas?**

Georgo (Georges): - **Bone, dankon, kaj vi?**

Ĵako (Jacques): - **Mi fartas bone, dankon. Ĝis revido!**

Georgo: - **Ĝis!**

ESPERI: espérer (avoir de l'espoir)

ATENDI: attendre

- **Mi esperas ke vi sukcesos** (réussiras) **en la ekzameno** (examen).
- **Mi esperas ke vi fartas bone.**
- **Ili atendis la aŭtobuson dum 15 minutoj.**
- **Li atendas la horon de la tagmanĝo** (déjeuner)

TEMPO: temps (chronologique)

VETERO: (temps atmosphérique)

- **Ŝi estis en Japanio dum longa tempo.**
- **Estas tempo por plori** (pleurer) **kaj tempo por ridi** (rire).
- **La vetero estas malbona ĉar** (parce que) **tondras** (il tonne) **kaj pluvas** (il pleut).
- **Dum printempo** (printemps) **la vetero estas agrabla** (agréable).

LETERFRAGMENTO:

Kara amik (in) o : **Estis por mi granda plezuro la ricevo de via afabla (aimable) letero. Mi estas kontenta ke mi havas amik(in) on en via lando. Mia lando (Argentino) estis hispana kolonio ĝis la jaro 1816. Ni sendependiĝis en tiu jaro, kaj nun ni estas Respubliko. Ni parolas la hispanan lingvon. Nia ĉefurbo (capitale) estas Buenos Aires, kiu havas..... loĝantojn (habitants). Mia urbo estas (granda) (malgranda). Ĝi havas..... loĝantojn. En mia urbo estas (kelkaj) (multaj) placoj kun multaj arboj kaj belaj floroj. Ni havas (teatron) kaj (kelkajn) (multajn) kinejojn.**

"Nous avons besoin d'une langue en commun pour traiter les intérêts universels de l'humanité; un moyen de communication en commun pour la politique, la science, la philosophie et la religion".

H.G. Wells (1866 - 1946) (écrivain célèbre)

VOCABULAIRE leçon 9

Aŭtuno: automne

Advokato: avocat (qui plaide la cause d'autrui : pour le fruit avocat, il y a un autre mot)

Afriko: Afrique

Arbo: arbre

Atendi: attendre

Avino: grand-mère

Avo: grand-père

Baldaŭ: bientôt

Baloti: voter

Blankiĝi: blanchir

Bonvoli: Bien vouloir/veuillez

Danki: remercier

Dediĉi sin: se consacrer

Dikiĝi: grossir

Diri: dire

Eŭropo: Europe

Edzino: femme/épouse

Edzo: mari

Ekonomia: économique

Ekzameno: examen

Esperi: espérer

Fari: faire

Farti: se porter(santé)

Feliĉigi: rendre heureux

Feritempo: vacances (**ferio** = jour non travaillé)

Flava: jaune

Flaviĝi: jauni

Fortigi: fortifier

Ĝis: jusqu'à

Haro: cheveu

Horo: heure

Iam: parfois

Infano: enfant

Informi: informer/renseigner

Io: quelque

Jam: déjà

Juna: jeune

Kamelo: chameau

Kariero: carrière (études)

Konsento: consentement

Korpo: corps

Kuracisto: médecin

Lasta: dernier-dernière

Latinameriko: Amérique Latine

Lipo: lèvre

Malboniĝi: empirer

Malfortigi: affaiblir

Medikamento: médicament

Mizero: misère

Mortigi: tuer

Neniam: jamais

Nigrigi: noircir, se noircir, devenir noir, mais pas noircir qqch : **nigrigi!**

Nokto: nuit

Nun: maintenant

Pardono: pardon

Pasi: passer

Plori: pleurer

Pluvi: pleuvoir

Printempo: printemps

Rajdi: monter

Rakonti: raconter

Ridi: rire

Ruĝiĝi: rougir

Salo: sel

Sanigi: guérir, se guérir

Semajno: semaine

Situacio: situation

Sporto: sport

Sukcesi: réussir

Tempo: temps chronologique

Tie ĉi: ici

Tie: là

Tondri: tonner

Unua: premier-première

Varmigi: chauffer

Vetero: temps atmosphérique

Vino: vin

Viziti: visiter

Vojaĝi: voyager

Voli: vouloir

Zorgo: préoccupation/souci

EXERCICES leçon 9

-Bonvolu respondi en Esperanto la jenajn (suivantes) demandojn:

1. Ĉu mia avino povis baloti, kiam ŝi estis juna?
2. Kiam vi estis en Afriko?
3. Ĉu la sportoj fortigas la korpon?
4. Ĉu dum vintro (hiver) la temperaturo estas varma aŭ malvarma?
5. Ĉu vi pensas ke la mono feliĉigas la homon?
6. Kiu estas la plej mallonga monato de la jaro?

-Bonvolu traduki al Esperanto:

7. Diego exagère (**troigas**). toujours. Il dit que l'oncle d'Antoine est très riche.
8. Vous voulez bien me passer le sel ?
9. Je prends le bus qui va au centre-ville tous les jours (**ĉiutage**)
10. Les deux cousins se sont disputés (**kverelis**) et puis ils se sont réconciliés.
11. À cause de (**kaŭze de**) la fumée la cheminée (kamen) s'est noircie.

REPONSES leçon 9

1. Ne, via avino ne povis baloti kiam ŝi estis juna.
2. Neniam mi estis en Afriko. (Mi estis en Afriko en la jaro....).
3. Jes, la sportoj fortigas la korpon.
4. Dum vintro la temperaturo estas malvarma.
5. Ne, mi ne pensas ke la mono feliĉigas la homon. (Jes, mi pensas ke la mono feliĉigas la homon).
6. Februaro estas la plej mallonga monato de la jaro.
7. Diego ĉiam troigas. Li diras ke la onklo de Antono estas riĉega.
8. Bonvolu pasi al mi la salon.
9. Ĉiutage mi prenas la omnibuson, kiu iras al la centro.
10. La du kuzoj kverelis kaj poste reamikiĝis. (aŭ amikiĝis denove)
11. Pro la fumo la kamen) nigriĝis.

Leçon 10 : corrélatifs de quantité, l'heure, le conditionnel, les corrélatifs

KIOM: combien

IOM: quelque, un peu

- * **Kiu tago estas hodiaŭ? – demandis mia edzino.**
- * **Hodiaŭ estas merkredo – respondis mi.**
- * **Kioma horo estas?** (Littéralement: Quelle heure est-il?)
- * **Estas la oka (horo).** (Il est fréquent de supprimer les mots "horo" ou "minutoj").
- * **Mi devas iri al la panejo (boulangerie). Ĉu vi deziras akompani min?.**
- * **Certe (bien sûr). Kun plezuro! (plaisir)**

La panisto salutis nin afable: - Bonan matenon. ("bonan matenon" c'est la forme abrégée de: **Mi deziras al vi bonan matenon**).

- * **Kiom kostas la pano?** (Combien coûte le pain?) – **demandis mia edzino.**
- * **Unu kilo kostas du frankojn. Kiom da (°) pano vi bezonas?** (tu as besoin/vous avez besoin)
- * **Mi bezonas du kilojn. Mi ankaŭ aĉetos tiun kukon (gâteau).**
- * **La kuko kostas kvin frankojn.**
- * **Ne. Mi nur volas iom (un peu)**
- * **Ĉu vi ne volas aĉeti biskvitojn (biscottes)?**
- * **Jes. Bonvolu doni al mi unu kilon.**

La panisto faris la kalkulon (compte/addition). Ni pagis kaj foriris (for: hors/dehors; iri: aller) (nous sommes sortis).

- * **Dankon! – diris la panisto.**
- * **Ĝis revido! (au revoir) – ni respondis.**

(°) Remarque: **da** (de) est employé après un mot qui indique une quantité ou une mesure. Exemples: **Du kiloj da pano. Tri litroj da vino.**

Kiom kostas la tagmanĝo en tiu restoracio?. Ĝi kostas dek (10) frankojn.

Kiom kostas tiu poŝtkarto?. Ĝi kostas sesdek (60) cendojn.

Kiom kostas tiu ora horloĝo ?. Ĝi kostas du mil frankojn.

KIOMA HORO ESTAS ?

- Quelle heure est-il?
- **Estas la unua kaj dek**
- **Estas la unua kaj dek kvin**
- **Estas la unua kaj tridek**
- **Estas dudek antaŭ la dua**
- **Estas dek kvin antaŭ la dua**
- **Estas kvin antaŭ la dua**

À midi on peut dire: **Estas la dek dua** ou: **Estas tagmezo** (midi)

À minuit on peut dire: **Estas la dudek kvara** ou: **Estas noktomezo** (minuit)

- **Ŝi havas belan brakhorloĝon** (montre) (**brako:** bras).
- **La maljuna sinjoro havas poŝ-horloĝon** (montre de poche).

- **La vekhorloĝo** (réveille-matin) **vekas nin**.
- **La murhorloĝo** (horloge) **estas sur la muro** (mur).

- **Kiom aĝa vi estas?** (Littéralement: Quel âge avez-vous/as-tu?) (**aĝo**: âge).
- **Kiom jara vi estas?** (De sens pareil au précédent)

Nous avons vu que les verbes au présent se terminent en "**AS**" (**mi skribas, vi legas**); au passé ils se terminent en "**IS**" (**li laboris, ŝi kantis**), au futur en "**OS**" (**ni parolos, ili vojaĝos**). S'il y a une condition préalable à la réalisation d'une action on dit que ce verbe est au MODE CONDITIONNEL. En Espéranto ce type de verbes se terminent en "**US**".
Exemples:

SE: si

- **Se (si) mi estus riĉa, mi vojaĝus al Eŭropo.**
- **Se ŝi havus monon, ŝi ne devus labori.**
- **Se li estus ministro, li havus multajn sekretariojn.**
- **Kion vi farus en Eŭropo? Mi vizitus la muzeojn.**
- **Kion vi skribus se vi estus poeto? Mi skribus belajn poemojn.**
- **Kion vi farus se vi estus pentristo? Mi pentrus pejzaĝojn** (paysages)

LE SUFFIXE – AĴ : Il sert à indiquer l'objet, le produit obtenu avec le radical du mot d'origine. Exemples:

Manĝi: manger

Trinki: boire

Legi: lire

Pentri: peindre

Dolĉa: doux

Nova: nouveau/ nouvelle

Manĝaĵo: nourriture/aliments

Trinkaĵo: boisson

Legaĵo: lecture

Pentraĵo: peinture

Dolĉaĵo: friandises (bonbons, etc.)

Novajaĵo: nouveauté

- **Mi estas malsata** (j'ai faim). **Mi aĉetos manĝaĵon** (nourriture/aliments)
- **Mi soifas** (j'ai soif). **Mi volas trinkaĵon** (boisson).
- **Li serĉas** (cherche) **la ĵurnalon**. **Li deziras legi la novaĵojn**.
- **Se vi deziras vidi la pentraĵojn** (peintures) **de famaj pentristoj, vi devas viziti tiun muzeon**.
- **Ŝi ne ŝatas** (aime) **dolĉaĵojn kaj ŝi ne deziras dikiĝi** (grossir).
- **Kial ŝi ploras? Ŝi ricevis malbonan novaĵon**.
- **Kion** (qu'est-ce que) **li havas en tiu sako** (sac)? **Li havas valorajn aĵojn** (choses).
- **Ĉu vi trinkos viskion** (whisky)? **Dankon, mi ne trinkas alkoholaĵojn** (boissons alcooliques).

DIALOGO inter edzo kaj edzino

Klara: - **Mi devas iri al la apoteko** (pharmacie) **por aĉeti sapon** (savon), **dentbroson** (brosse à dents), **tubon de dentkremaĵo** (pâte dentifrice), **ŝampuon** (shampooing), **kolonjan akvon** (eau de toilette) **kaj tubon de razkremaĵo** (crème à raser) (**razi**: raser).

Ĉu vi deziras akompani min?

Georgo (Georges): **Jes. Kun plezuro!**

Klara: - **Kaj vi pagos la fakturon...**

LA SEZONOJ (Les saisons)

Printempo: printemps

Somero: été

Aŭtuno: automne

Vintro: hiver

- **Kiu sezono estas la plej varma? Somero estas la plej varma sezono.**
- **Ĉu vi ŝatas** (aimes/aimez) **la vintron? Ne, ĉar ĝi estas tre malvarma.**
- **Kion vi pensas pri la printempo? Mi pensas ke ĝi estas la plej bela sezono.**
- **Ĉu vi vojaĝas dum la somero? Jes. Mi iras al la montaro** (montagnes).
- **Ĉu vi ĉiam** (toujours) **iras al la montaro? Ne. Kelkfoje** (parfois) **mi iras al la plaĝo** (plage).

Leterfragmento:

Kara amik(in)o: Mi ricevis vian afablan kaj interesan leteron. Koran dankon! Mi esperas ke vi kaj familio fartas (se porte) bone. Dank'al Dio mi fartas bone. Jam antaŭ kelkaj tagoj mi komencis skribi ĉi tiun leteron, sed mi ne povis fini ĝin, ĉar mi havis multan laboron. Nun estas la deka vespere (vespero: soir, de 18h à 24 h). Mi dezirus scii (savoir) ĉu estas Esperanto grupo aŭ aliaj esperantistoj en via urbo. Ĉu vi havis la okazon (occasion) vojaĝi al aliaj urboj de via lando aŭ al eksterlando (étranger), kaj kontakti kun esperantistoj. Ĉu vi iam partoprenis (a participé) en kongreso de Esperanto?. En mia urbo (estas Esperanto- grupo) (ne estas Esperanto- grupo) (estas aliaj esperantistoj) (ne estas aliaj esperantistoj). Mi multe ŝatus (aimerais) se vi priskribus (décrivez/décriviez) viajn spertojn en Esperanto-kongresoj. Mi supozas ke devas esti neforgesebla (inoubliable) sperto (expérience) paroli kun personoj, kiuj ne scias nian lingvon (langue).

CORRÉLATIFS

En les comparant, vous découvrirez la logique de ces mots très pratiques (le i au milieu du mot permet simplement de faire la liaison entre ses parties):

INDÉFINIS

Iu → Quelqu'un

Ia → Quelque

Io → Quelque chose

Ies → De quelqu'un

Iom → Un peu

Ie → Quelque part

Iam → Un jour, parfois

Ial --> Pour une quelconque raison

Iel --> D'une certaine façon

INTERROGATIFS RELATIFS

Kiu → Qui, lequel

Kia → Quoi, lequel, que

Kio → Quoi, ce que

Kies --> De qui

Kiom → Combien

Kie → Où

Kiam → Quand

Kial → Pourquoi

Kiel → Comment, de quelle manière

DÉMONSTRATIFS

Tiu → Ce, celui-ci, celui-là

Tia → Tel

Tio → Ce, cela

Ties → D'une personne

Tiom → Tant, si, tellement

Tie → Là, là-bas

Tiam → Alors, à ce moment-là

Tial → C'est pourquoi, pour cette raison

Tiel → Donc, ainsi

COLLECTIFS

Ĉiu → Chacun, tous

Ĉia → Chaque

Ĉio → Tout

Ĉies → De chacun, de tous

Ĉiom → Le tout

Ĉie → Partout

Ĉiam → Toujours

Ĉial → Pour toutes les raisons

Ĉiel → De toute façon

NÉGATIFS

Neniu → Personne, aucun

Nenia → Aucun/e

Nenio → Rien

Nenies → De personne

Neniom → Rien, aucun

Nenie → Nulle part

Neniam → jamais

Nenial → Pour aucune raison

Neniel → D'aucune façon

La troisième partie d'un corrélatif représente :

Individu	-u	Lieu	-e
Qualité	-a	Temps	-am
Chose, catégorie	-o	Cause	-al
Possession	-es	Manière	-el
Quantité	-om		

"L' Espéranto est la meilleure solution à l' idée d'une langue internationale".
Albert Einstein.

VOCABULAIRE leçon 10

Aĝo: âge	Foriri: sortir	Plori: pleurer
Aĉeti: acheter	Franko: franc (monnaie)	Poŝhorloĝo: montre de poche
Afable: gentiment	Hodiaŭ: aujourd'hui	Poemo: poème
Akompani: accompagner	Horloĝo: horloge	Poeto: poète
Apoteko: pharmacie	Horo: heure	Razi: raser
Bezoni: avoir besoin	Kalkulo: compte	Razkremaĵo: crème à raser
Biskvito: biscotte	Kelfoje: quelquefois	Sako: sac
Brakhorloĝo: montre	Kilo: kilo, kilogramme	Saluti: saluer
Cendo: centime	Kolonja akvo: eau de toilette	Sapo: savon
Certe: certainement/biensûr	Kosti: coûter	Sata: sans faim
Ĉiam: toujours	Kuko: gâteau	Sekretario: secrétaire
Da: de	Malsata: qui a faim	Serĉi: chercher
Demandi: demander	Merkredo: mercredi	Soifi: avoir soif
Dentbroso: brosse à dents	Ministro: ministre	Ŝampuo: shampooing
Dentkremaĵo: pâte dentifrice	Montaro: montagne	Ŝati: aimer
Dika: gros-grosse	Murhorloĝo: horloge	Tagmezo: midi
Dikiĝi: grossir	Noktomezo: minuit	Tago: jour
Eniri: entrer	Nur: seulement	Varma: chaud
Fakturo: addition (compte-ticket)	Oro: or	Vekhorloĝo: réveille-matin
Fama: célèbre	Pejzaĝo: paysage	Viskio: whisky
Fojo: fois	Plaĝo: plage	
	Plezuro: plaisir	

EXERCICES leçon 10

1. Kioma horo estas kiam vi respondas tiun ĉi demandon?
2. Kiom kostas kilo da pano en via lando?
3. Kiom aĝa vi estas?
4. Kion vi farus se vi estus la prezidanto de via lando?
5. Ĉu vi ŝatas manĝi dolĉaĵojn?
6. Kiujn trinkaĵojn vi preferas: sukojn (jus), vinon, bieron, viskion?
7. Je kioma horo vi tagmanĝas? (À quelle heure vous déjeunez?)

Remarque: "Je" est une préposition indéfinie qui est utilisée quand le sens de la phrase ne permet pas d'utiliser une autre de sens plus précis. Il y a d'autres prépositions telles que "de", "en", "inter", etc.

Exemples: Nous pouvons dire "la patro de María", "en la skatolo (boîte) estas multaj numeroj", "Germanio estas inter Francio kaj Pollando (Pologne)". Il y a des cas (très rares) où l'on ne peut utiliser aucune préposition au sens défini, alors on se sert de "je".

Esperanto havas tre riĉan literaturon, originalan kaj tradukitan. Estas multaj libroj originale verkitaj (verki: écrire des oeuvres) en tiu lingvo, kaj la plej gravaj verkoj de la monda literaturo estas tradukitaj en Esperanto. El la hispana ni havas: "Don Quijote de la Mancha", "Doña Bárbara", de la venezuela aŭtoro Rómulo Gallegos, kaj "Martín Fierro", de la argentina poeto José Hernández.

Jen (voici) fragmento el "Doña Bárbara": "La Savano (La plaine) estas samtempe loga (captivant) kaj terura (terrifiant). En ĝi kuŝas (s'étend) vasta spaco por bela vivo kaj horora (horrible) morto; ĉi lasta embuskas ĉie, sed neniu ĝin timas. La Savano

imponas, sed la timo al la Savano ne paralizas la koron; la Savano varmigas kiel la potenca vento de ĝia sunplena senfineco (énorme étendue), kiel la febro de ĝiaj marĉoj (marais, marécages).

La Savano frenezigas (rend fou), kaj la frenezo de la homo de la libera kaj senlima (illimitée) tero konsistas en tio, ke li volas ĉiam esti savano".

REPONSES leçon 10

- 1. Kiam mi respondas tiun ĉi demandon estas la.....**
- 2. En mia lando kilo da pano kostas.....frankojn (cendojn).**
- 3. Mi estas..... – jara.**
- 4. Se mi estus la prezidanto de mia lando mi laborus por la popolo.**
- 5. Jes, mi ŝatas manĝi dolĉaĵojn. (Ne, mi ne ŝatas manĝi dolĉaĵojn).**
- 6. Mi preferas sukojn (vinon, bieron, viskion).**
- 7. Mi tagmanĝas je la tagmezo.**

Leçon 11 : prépositions, affixes -ec, -em, -an,

LE SUFFIXE – EC: Il indique une qualité abstraite. On le comprendra mieux avec des exemples.

Bela: beau/belle

Bona: bon/bonne

Klara: clair/e

Amiko: ami

Facila: facile

Beleco (pron."beletso"): beauté

Boneco (pron."bonetso"): bonté

Klareco (pron."klaretso"): clarté

Amikeco (pron."amiketso"): amitié

Facileco (pron."faciletso"): facilité

- **La beleco kaj la boneco de tiu fraŭlino:** la beauté et la bonté de cette demoiselle.
- **La facileco de Esperanto:** la facilité de l' Espéranto.
- **Esperanto faciligas la amikecon inter la popoloj:** L'Espéranto facilite l'amitié entre les peuples.
- **La juneco estas granda trezoro** (trésor).
- **Kial li amas tiun fraŭlinon? Li amas ŝin pro** (par, à cause de) **ŝia beleco kaj boneco.**
- **Ĉu vi admiras la facilecon de Esperanto? Jes, certe, mi admiras la facilecon de Esperanto.**
- **Ĉu Esperanto faciligas la amikecon inter la popoloj?.Jes, sendube** (sans aucun doute) **Esperanto faciligas la amikecon inter la popoloj.**

SENDUBE: sans aucun doute

- **Ĉu la juneco estas granda trezoro? Jes. La juneco estas granda trezoro.**
- **"Riĉeco estas frato de fiereco** (orgueil/arrogance)". (Proverbo)

ANEKDOTO (de F. Szilagyi)

- **Oni** (on) **parolas pri** (sur, à propos de) **la maljuneco** (vieillesse). **Sinjoro diras:**
- **mia avino** (grand-mère) **mortis en sia 96- a jaro.**
- **La alia** (autre) **diras:** - **mia onklo mortis en sia 103 – a jaro.**
- **La tria sinjoro diras:** - **Tio estas nenio** (rien). **Mi havas onklon. Li absolute ne mortis. Li ankoraŭ** (encore) **vivas.**

ONI : Pronom personnel indéfini: on.

Oni diras ke.....: On dit que.....

Oni diras ke hodiaŭ pluvos (il pleuvra).

Oni diras ke eble (probablement) **okazos** (aura lieu) **tertremo** (tremblement de terre).

Oni diras ke vi parolas Esperanton. Ĉu ne?

RÉVISION DE QUELQUES PRÉPOSITIONS

Per: au moyen de, par

- **La ĉarpentisto** (menuisier) **laboras per la martelo.**
- **Ni skribas per kraĵono** (crayon) (pron."kraĵono")

Pri: sur (à propos de)

- **Ni parolas pri muziko.**
- **Ili havas ekzamenon pri matematiko.**

Pro : par (à cause de)

- **Li mortis pro malsano** (maladie).
- **Zamenhof mortis pro kormalsano** (maladie cardiaque) (**koro**: coeur)

Por : pour

- **La esperantistoj laboras por la paco** (paix).
- **Ŝi aĉetos ĉemizon por sia edzo** (mari).

onklo: oncle

onklino: tante

nevo: neveu

nevino: nièce

kuzo: cousin

kuzino: cousine

avo: grand-père

avino: grand-mère

nepo: petit-fils

nepino: petite-fille

- **La frato de via patro aŭ patrino estas via onklo.**
- **La fratino de via patro aŭ patrino estas via onklino.**
- **Vi estas nevo de via onklo kaj onklino.**
- **Ŝi estas nevino de sia onklo kaj onklino.**
- **Li estas nepo de sia avo kaj avino.**
- **Ĉu vi havas kuzojn kaj kuzinojn?**

LE SUFFIXE – EM : Il indique la tendance ou le penchant. Exemples:

- **Mensogi**: mentir

Mensogema: menteur-euse

- **Labori**: travailler

Laborema: travailleur-euse

- **Paroli**: parler

Parolema: loquace

- **Babili**: bavarder

Babilema: bavard

- **Dormi**: dormir

Dormema: grand dormeur

- **Tiuj sinjorinoj ŝatas babili. Ili estas babilemaj.**

- **Tiu knabo** (jeune homme) **estas mensogema.**

- **La komizo** (employé) **alvenis** (est arrivé) **malfrue** (en retard). **Li estas dormema.**

- **La ĉefo** (chef) **estas kolerema** (coléreux) (**kolero**: colère)

- **Ĉu vi estas laborema aŭ mallaborema? Mi estas laborema.**

- **Kiel** (comment) **estas knaboj, kiuj ofte** (fréquemment) **mensogas? Ili estas mensogemaj.**

- **Kelkaj personoj estas timemaj** (peureux) (**timi**: craindre).

LE SUFFIXE – AN : Il sert à indiquer l'habitant ou le membre (de club, association, etc.), celui qui adhère à une religion ou à un idéal.

- **Urbo**: ville

Urbano: urbano (citadin)

- **Vilaĝo**: village

Vilaĝano: habitant d'un village (villageois)

- **Ameriko**: Amérique

Amerikano: américain

- **Klubo**: club

Klubano: membre d'un club

- Rotary club

Rotariano: membre du Rotary Club

- **Kristo**: le Christ

Kristano: chrétien

- **Islamo**: Islam

Islamano: mahométan

Samideano: "samideano", qui partage les mêmes idées (employé seulement entre les espérantistes) (**sama**: égal; **ideo**: idée; **ano**: membre).

OFTE: fréquemment (adverbe)

- **Petro loĝas** (habite) **en Montevideo. Li estas urbano.**

- Mi loĝas en vilaĝo. Mi estas vilaĝano.
- La klubanoj havas kunvenon (réunion) (kun: avec; veni: venir).
- La rotarianoj ofte (fréquemment) kunvenas (se retrouvent).
- En la mondo estas multaj kristanoj.
- Ĉu vilaĝanoj estas pli trankvilaj (tranquilles) ol urbanoj? Jes. Vilaĝanoj estas pli trankvilaj.
- Ĉu vi estas urbano aŭ vilaĝano?
- Kiam (quand) kunvenas la rotarianoj? Ili ofte kunvenas.

" Pardonemeco (miséricorde) superas justecon (justice)". (Proverbo)

INTER: entre (préposition)

Inter Eŭropo kaj Ameriko estas la Atlantika Oceano.

Inter Meksiko kaj Argentino estas longa (longue) distanco.

Leterfragmento:

Kara amik(in)o: Mi ricevis vian intereseĝan (très intéressante) leteron (kaj la belan poŝtkarton). Dankon!. Nun mi deziras iomete paroli pri mia lando. Niaj precipaj (principales) riĉecoj estas (agrikulturo: kultivo de tritiko (blé), maizo, aveno, kafo, teo, mateo (maté), tabako, diversaj fruktoj), (bestbredado: élevage) (fiŝkaptado: pêche) (petrolo) (teksta industrio: industrie textile) (turismo) (mineraloj). Ĉu estas tipika folkloro muziko kaj kostumoj (habits) en via lando aŭ regiono?. Kun miaj koraj salutoj, mi atendas vian respondon.

"L' Espéranto est un investissement considérable avec des perspectives favorables"
Rabindranath Tagore

EXERCICES leçon 11

-Répondez en Espéranto aux questions suivantes

1. Ĉu vi admiras la facilecon de Esperanto?
2. Kion vi opinias pri la anekdoto de F. Szilagyî?. Ĉu ĝi ne estas iom naiva (naïve)?
3. Ĉu vi loĝas en urbo aŭ en vilaĝo?
4. Ni estas latinamerikanoj. Ĉu mi pravas?
5. Ĉu estas aliaj (autres) samideanoj en via urbo?

VOCABULAIRE leçon 11

Admiri: admirer	Islamano: mahométan, musulman	Ofte: fréquemment
Alveni: arriver	Juneco: jeunesse	Okazi: avoir lieu
Amerikano: américain	Knabo: garçon	Oni: on
Amikeco: amitié	Klareco: clarté	Onklo: oncle
Anekdoti: anecdote	Klubano: membre de club	Paco: paix (pron. "patso")
Atlantika Oceano: Océan Atlantique	Kolerema: coléreux	Pardonemeco: miséricorde, pitié
Avo: grand-père	Komizo: employé	Parolema: bavard-e
Babilema: bavard-e	Kristano: chrétien	Persono: personne
Beleco: beauté	Kunveni: se retrouver	Pluvi: pleuvoir
Boneco: bonté	Kunveno: réunion	Riĉeco: richesse
Ĉefo: chef	Kuzo: cousin	Rotariano: membre du Rotary Club
Ĉu ne?: n'est-ce pas?	Laborema: travailleur-euse	Samideano: qui a les mêmes idées
Distanco: distance	Loĝi: habiter	Sendube: sans aucun doute
Dormena: grand dormeur-euse	Malfrue: en retard/tard	Tertremo: tremblement de terre
Eble: peut-être	Malsano: maladie	Trankvila: tranquille
Facileco: facilité	Martelo: marteau	Trezoro: trésor
Faciligi: faciliter	Meksiko: Mexique	Urbano: citadin
Farti: porter (santé)	Mensogema: menteur-euse	Vilaĝano: vilageois
Fiereco: orgueil, fierté	Morti: mourir	
Inter: entre	Nepo: petit-fils	
	Nevo: neveu	

Kara amiko: cu vi ŝatas poemojn? Ni legos poemon de la irlandano Thomas Moore (1779 – 1852), unu el la plej popularaj nomoj de la angla literaturo. Tradukis ĝin Antono Grabowski (1857 – 1923).

SONORILOJ DE VESPERO

**Sonoriloj de Vespero, sonoriloj de vespero!
Kiom ili rakontadas pri juneco kaj espero,
Pri la domo de gepatroj, pri la dolĉa kora ĝojo,
Kiam mi ilian sonon aŭdis je la lasta fojo!
Longe, longe jam forpasis tiuj de l ĝojeco horoj!
Ekdorminte je eterne jam ne batas multaj koroj.
En la tomboj ili loĝas post la ĝojo kaj sufero:
Ne por ili la muziko, sonoriloj de vespero!
Ankaŭ kiam mi ripozos je eterne en trankvilo,
Ne ekhaltos la batado de vespera sonorilo,
Dum kun kantoj novaj bardoj paŝos jam sur nia tero
Kaj vin aŭdos kaj vin laŭdos, sonoriloj de vespero!**

Remarque: Dans ce poème on trouve les mots "**ekdorminte**" kaj "**ekhaltos**". Ces mots possèdent le préfixe "**ek**"(nous ne l'avons pas encore étudié)qui est utilisé pour indiquer le début d'une action. Nous le verrons plus tard. **Ĝis baldaŭ!**

Sonorilo: cloche
Vespero: soir
Rakonti: raconter
Gepatroj: parents

Aŭdi: entendre
Fojo: fois
Longe: il y a longtemps
Forpasi: disparaître
Ekdormi: s'endormir
Je: préposition indéfinie
Ekhalti: s'arrêter
Bati: battre
Paŝi: marcher
Laŭdi: vanter/faire des éloges

REPONSES leçon 11

- 1. Jes, mi admiras la facilecon de Esperanto.**
- 2. Jes, mi pensas ke ĝi estas iom naiva. (Ne, mi ne pensas ke ĝi estas iom naiva).**
- 3. Mi loĝas en urbo. (mi loĝas en vilaĝo).**
- 4. Jes, vi pravas. (Ne, vi ne pravas).**
- 5. Jes, estas aliaj samideanoj en mia urbo. (Ne, ne estas aliaj samideanoj en mia urbo).**

Leçon 12 : impératif, affixes -ul, -ebl, -ind, re-, eks-

Le verbe indique ce que les gens et les animaux font ou ce qu'ils ressentent, il sert aussi à indiquer l'état des êtres humains, des animaux ou des choses. Jusqu'ici nous avons vu les verbes suivants: Infinitif (étudier, parler, chanter). En Espéranto ils se terminent en "i": (**studi, paroli, kanti**).

Présent (j'étudie, tu parles, ils chantent). En Espéranto ils se terminent en "as", il n'y a pas de différence entre les personnes (**mi studas, vi parolas, ili kantas**).

Passé (j'ai étudié, il a parlé, ils ont chanté). En Espéranto ils se terminent en "is" pour toutes les personnes (**mi studis, li parolis, ili kantis**).

Futur (j'étudierai, il parlera, ils chanteront) En Espéranto ils se terminent en "os"

Conditionnel (j'étudierais, il parlerait, ils chanteraient). En Espéranto ils se terminent en "us" pour toutes les personnes (**mi studus, li parolus, ili kantus**).

LA TERMINAISON – U : Elle indique l'impératif et sert à donner:

1. Des ordres directs: **studu!** (Étudiez!). **Parolu!** (Parlez!). **kantu!** (Chantez!).

- **La direktoro ordonis al la lernantoj: Studu pli diligente!**

- **La instruisto diris: Ne babilu** (bavarder) **dum la klaso!**

- **La reĝo ordonis al la sklavoĵ: Kantu!**

2. Des ordres indirects et des souhaits: **La instruisto volas ke ni studu. Mi deziras ke li parolu. La publiko petas ke ŝi kantu.**

- **Li deziras ke sia edzino** (femme) **venu.**

- **Ĉu vi deziras ke mi rakontu** (raconte) **anekdoton?**

- **La registaro** (gouvernement) **postulas** (exige) **ke ni pagu la impostojn** (impôts).

ĈE: en, chez

Ludoviko (Louis): - **Hodiaŭ mi vizitos vin.**

Mikaelo (Michel): - **Venu ĉe mi inter la oka kaj deka vespere.**

ĈEESTI: (être présent à) assister

Vilhelmo (Guillaume): - **La Universala Kongreso de Esperanto okazos (aura lieu) dum Junio en Madrido. Ĉu vi ĉeestos?**

Olga: - **Mi ne povos ĉeesti. Mia edzo estas malsana.**

Le suffixe – UL: Il sert à désigner l'individu qui possède la qualité indiquée par la racine du mot.

Exemples:

- **Junulo**: un jeune homme

- **Junulo estas juna viro** (homme).

- **Maljunulo**: un homme âgé

- **Fortulo**: une personne forte.

- **Fortulo estas forta viro.**

- **Drinkemulo**: un buveur (un ivrogne)

- **Ulo**: un individu

- **Belulino estas bela virino.** (bel - ul - in - o)

- **Ĉu via avo estas junulo? Ne, mia avo estas maljunulo.**

- **Ĉu en Finnlando** (Finlande) **estas multaj belulinoj? Mi ne scias. Mi neniam estis tie.**

- **Kiuj estis la ŝtelistoj de la banko? Nekonataj uloj** (individus inconnus).

- **Kion faras drinkemulo? Drinkemulo drinkas** (il boit trop) **alkoholaĵojn.**

- **Ĉu boksistoj estas fortuloj?. Jes, boksistoj estas fortuloj.**

LE SUFFIXE - EBL: Il sert à indiquer la possibilité

Exemples:

- Vidi : voir	Videbla : visible
- Trinki : boire	Trinkebla : buvable, potable
- Kompreni : comprendre	Komprenebla : compréhensible

- **Dum la nokto nigra kato ne estas videbla.**
- **Tiu ĉi akvo estas trinkebla.**
- **Esperanto estas komprenebla lingvo (langue).**
- **Ĉu viaj pensoj estas videblaj? Ne, ili ne estas videblaj.**
- **Ĉu la akvo kun koto (boue) estas trinkebla? Ne, Ĝi ne estas trinkebla (buvable).**
- **Ĉu formiko (fourmi) estas videbla dum la nokto? Ne, ĝi ne estas videbla.**

TRA: à travers

- **Ĉu la vitro (verre) estas travidebla (transparent)? Jes, la vitro estas travidebla.**
- **Ĉu la ligno (bois) estas travidebla? Ne, la ligno ne estas travidebla.**

EBLE: peut-être

- **Karlo (Charles): - Ĉu vi iros al la Universala Kongreso de Esperanto?**
- **Frederiko (Frédéric): - Eble.**

NEEBLE: impossible

- Antono: - Mi invitas vin ludi tenison (tennis).**
- Rikardo: - Neeble. Mi devas labori.**

KOMPRENEBLE: compréhensiblement (adverbe, synonyme de "bien sûr")

- Alberto: - Ĉu Francio (France) estas en Eŭropo?**
- Rodolfo: - Kompreneble! (bien sûr!).**

Le suffixe - IND: Il indique ce qui est "digne de".

Exemples:

Vidi : voir	Vidinda : digne d'être vu
Legi : lire	Leginda : digne d'être lu
Kompati : plaindre	Kompatinda : digne de pitié
Bedaŭri : regretter	Bedaŭrinda : digne de regretter, regrettable

- **Venecio (Venise) estas vidinda urbo**
- **"Don Quijote de la Mancha" estas leginda libro.**
- **Tiu mizerulo (mizero: misère) estas kompatinda.**
- **Meksiko (Mexique) estas vizitinda lando.**
- **Ĉu Romo kaj Parizo estas vizitindaj urboj?. Jes, tie estas multaj vidindaĵoj (choses qui méritent d'être vues).**
- **Kial estas admirindaj la verkoj (oeuvre d'art) de Mikelanĝelo (Michel Ange). Ĉar estas beleco en liaj pentraĵoj (peintures) kaj skulptaĵoj (sculptures).**

Kara lernanto: Mi supozas (je suppose) ke vi estas laca (fatigué). Do (donc) ni lernos du prefiksojn, kiuj estas tre facilaj.

LE PRÉFIXE – RE : Il indique une répétition.

Fari: faire

Refari: refaire

Legi: lire

Relegi: relire

Komenci: commencer à

Rekomenci: recommencer

- **Mi ne ŝatas ĉi tiun leteron. Mi devos refari ĝin.**

- **Estas konsilinde** (il est recommandé) **relegi la antaŭajn** (précédentes) **lecionojn.**

- **Ŝi faris fuŝaĵon** (erreur). **Ŝi devos rekomenci la laboron.**

- **Kiam vi revenos** (rentreras/rentrerez)? **Eble mi revenos morgaŭ.**

- **Kiam li reiros** (repartira)? **Li reiros dum la proksima semajno.**

LE PRÉFIXE - EKS: ex/ancien.

Exemples: **Eksedzo**: Ex -mari

Eksministro: ex ministre/ancien ministre

Eksinstruisto: ex maître

LETERFRAGMENTO:

Kara amik (in) o: Mi ricevis vian (belan poŝtkarton) (leteron). Kiel kutime (comme d'habitude) **mi legis ĝin kun granda intereso. Koran dankon!**

Ĉu vi ŝatas muzikon?. Ĉu via lando havas folkloran muzikon? En mia lando estas tipika folkloro muziko. Ĉiujare (chaque année) **okazas** (ont lieu) **festivaloj, kun partopreno** (participation) **de diversaj ensembloj** (groupes de musiciens). **Multaj personoj ĉeestas tiujn festivalojn, kiuj estas grandaj sukcesoj** (succès).

Mi preferas modernan muzikon kaj la jenajn (suivants) **ensemblojn....**

Mi preferas klasikan muzikon kaj la jenajn orkestrojn:...

Mi restas (je reste) **atendante vian respondon. Intertempe** (pendant) **bonvolu akcepti korajn salutojn de via amiko.**

EXPRESSIONS UTILES

* pour la conversation

Sendube...(Sans aucun doute...)

Cetere...(Cela dit...)

Ne gravas...(Peu importe...)

Aliflanke, ...(D'ailleurs)

Ĉu vi vidas? (Vous voyez?), c'est-à-dire "vous comprenez?"

Kiel vi povas supozi.....(Comme on peut supposer)

Kiel estis espereble....(Comme on s'y attendait)

Mi bedaŭras. (Je suis désolé/je regrette)

Ŝajnas nekredeble! (C'est incroyable!)

• Pour présenter une personne -

Arturo: - **Permesu ke mi prezentu al vi s- ron Petro Lopez.**

García: - **Plezuron!. Mi estas Johano García. Kiel vi fartas?**

Lopez: - **Mi fartas bone. Dankon. Kaj vi?**

García: - **Bone. Dankon.**

La conversation continue sur différents sujets;

- pour dire au revoir on dit:-

López: - **Ĝis revido!** (Au revoir!)

García: - **Ĝis baldaŭ!** (à bientôt!) (on peut aussi répondre de la même manière: **Ĝis revido!**)

"L'Espéranto a devant soi un avenir brillant"

Saint Pie X

VOCABULAIRE leçon 12

Alkoholaĵo: boisson alcoolique

Antaŭa: précédent

Babili: bavarder

Bedaŭri: regretter

Biero: bière

Boksisto: boxeur

Bonvoli: bien vouloir

Do: donc

Drinki: boire trop

Eŭropo: Europe

Finnlando: Finlande

Formiko: fourmi

Francio: France

Fuŝaĵo: erreur

Fuŝi: se tromper

Hejmo: maison/foyer

Imposto: impôt

Kompati: plaindre

Konsili: conseiller

Koto: boue

Laca: fatigué-e

Meksiko: Mexique (pays)

Meksikurbo: Mexico (ville)

Mikelaĝelo: Michel-Ange

Mizero: misère

Ordoni: ordonner

Pagi: payer

Penso: pensée

Pentraĵo: peinture

Permesi: permettre

Peti: demander

Postuli: exiger

Prefikso: préfixe

Proksima: prochain-e

Publiko: public

Rakonti: raconter

Reĝo: roi

Registaro: gouvernement

Reiri: repartir

Reveni: rentrer/retourner

Sklavo: esclave

Skulptaĵo: sculpture

Supozi: : supposer

Trinki: boire

Venecio: Venise

Verko: oeuvre d'art

Vidindaĵo: chose qui mérite d'être vue

Vino: vin

Viskio: whisky (boisson)

Voli: vouloir

EXERCICES leçon 12

- **Bonvolu respondi la demandojn:**

1. **Ĉu instruistoj ŝatas ke la lernantoj babilu dum la klaso?**

2. **Ĉu Hispanio (Espagne) estas en Eŭropo?**

3. **Kiuj vidindaĵoj estas en via urbo?**

4. **Kion vi diras kiam oni prezentas al vi alian (autre) esperantiston?**

- Traduisez en Espéranto:

5. Il est impossible d'étudier avec tout ce bruit. **(tiom da)**

6. Les mauvais étudiants ne vont pas en classe.

7. Ils rentreront lundi prochain.

8. Ce clown **(pajaco)** est vraiment un type **(ulo)** sympathique.

9. Je regrette que le texte **(teksto)** ait été incompréhensible.

"L'Espéranto est une langue très bien structurée. Du point de vue linguistique il respecte des critères d'économie et d'efficacité. Tous les mouvements pour les langues internationales ont échoué; ce n'est pas le cas de l'Espéranto qui réunit des hommes du monde entier car il implique un idéal. À mon avis, Zamenhof, son créateur, a créé non seulement un système linguistique mais aussi un idéal de pacifisme et de fraternité".
Umberto Eco (sémologue et écrivain contemporain)

REPONSES leçon 12

- 1. Ne, instruistoj ne ŝatas ke la lernantoj babilu dum la klaso.**
- 2. Kompreneble.**
- 3. En mia urbo estas multaj vidindaĵoj. (En mia urbo estas kelkaj vidindaĵoj).**
- 4. Plezuron !**
- 5. Estas neeble studi kun tiom da bruoj.**
- 6. La malbonaj lernantoj ne ĉeestas la klasojn.**
- 7. Ili revenos la proksiman lundon.**
- 8. Tiu pajaco estas vere simpatia ulo.**
- 9. Mi bedaŭras ke la teksto estis nekomprenebla.**

Leçon 13 : affixes ge-, bo-, -ar, -ad, -ek, -obl, -on

LE PRÉFIXE – GE: Il sert à regrouper dans un seul mot deux autres mots de genre différent (masculin et féminin) On ne l'emploie que pour des êtres humains.

Gepatroj: parents (père et mère)

Gefratoj: frères et soeurs

Gesinjoroj: messieurs-dames

- **La infano** (enfant) **vojaĝas kun siaj gepatroj.**
- **Mi havas tri gefratojn.**
- **Gesinjoroj Gómez loĝas en tiu domo.**
- **Alfredo kaj Eva estas geedzoj** (mariés).
- **Kiom da gefratoj mi havas? Vi havas tri gefratojn.**
- **Kiuj loĝas en tiu domo? Gesinjoroj Gómez loĝas en tiu domo.**
- **Ĉu Alfredo kaj Eva estas gefianĉoj** (fiancés)? **Ne, ili estas geedzoj.**

LE PRÉFIXE - BO: Il désigne les liens de parenté avec la belle famille d'un des deux époux.

Bopatro: beau-père

Bopatrino: belle-mère

Bofrato: beau-frère

Bofratino: belle-soeur

Parento (parent) **per Adamo** (Adam)

* **Ĉu vi havas multajn parencojn, S- ro Smith?**

* **Jes, multajn parencojn.**

* **Ĉu Tolo Sánchez, el Andaluzio, estas via parento?**

* **Ne. Eble ni estas parencoj per Adamo.**

LE SUFFIXE - AR: Il sert à indiquer l'ensemble des choses de la même espèce.

Arbo: arbre

Arbaro: forêt

Vagono: wagon

Vagonaro: train

Vorto: mot

Vortaro: dictionnaire

Homo: être humain (masculin ou féminin)

Homaro: humanité

- **En la arbaro estas multaj bestoj.**
- **La lokomotivo** (locomotive) **kaj la vagonoj formas la vagonaron.**
- **Vortaroj estas tre utilaj por lerni fremdajn** (étrangères) **lingvojn.**
- **La hotelo havas lifton** (ascenseur) **kaj ankaŭ ŝtuparon** (escalier).
- **Kie devas iri tiu, kiu deziras ĉasi** (chasser) **bestojn? La ĉasisto** (chasseur) **devas iri al la arbaro.**
- **Ĉu vi havas vortaron? Jes, mi havas plurajn** (plusieurs) **vortarojn.**
- **Ĉu Esperanto estas lingvo por iu lando? Ne, Esperanto estas lingvo por la homaro.**

"Kiu timas bestaron, ne iru en la arbaro" (proverbo)

LE SUFFIXE - AD: Il indique une action qui se prolonge ou se répète.

Pafado: coup de feu/tir

Pafado: fusillade

Martelo: marteau

Martelado: martèlement

Korespondi: correspondre
régulièrement.

Korespondadi: correspondre fréquemment,

- Dum la revolucio mi ofte aŭdis pafadon.
- Tiu martelado ĝenas (dérange) lin.
- Korespondi kun esperantistoj estas vera plezuro.
- Ĉu vi ŝatas longajn paroladojn? Ne, mi preferas mallongajn paroladojn.
- Kiu estas tiu ulo (homme), kiu konstante babiladas? Tiu ulo estas ĉarlatano (vendeur de camelote).
- Ĉu vi studadas esperanton? Jes, mi studadas por paroli korekte.

LE PRÉFIXE - EK: il indique le début d'une action.

Plori : pleurer	Ekplori : commencer à pleurer
Iri : aller	Ekiri : démarrer, commencer à marcher
Vidi : voir	Ekvidi : apercevoir
Stari : être debout	Ekstari : se mettre debout

- La fino de la filmo estis tre malgaja (triste). Ĉiuj ekploris.
- La generalo ordonis al la soldatoj: Ekiru! (allez-y).
- Inter la nuboj (nuages) ni ekvidis la sunon.
- Kiam la orkestro ludis (joue) la himnon, ĉiuj ekstaris.

DIALOGO: Nova najbaro (voisin)

- Vi estas S-ro Sierra, ĉu ne?
- Jes.
- Permesu prezenti min. Mi estas Rikardo Rossi, via nova najbaro.
- Plezuron! Mi esperas ke vi vizitos min kun via familio.
- Certe. Tio estos por ni vera plezuro. Ĝis revido S-ro Sierra.
- Ĝis baldaŭ!

Sendube proverboj estas utilaj dum la konversacio. Jen (voici) kelkaj proverboj el la libro "Proverbaro" de L.L Zamenhof, kaj la ekvivalentoj en la franca lingvo.

- Homo proponas, Dio disponas. (L'homme propose et Dieu dispose)
- Kiu silentas, tiu konsentas. (Qui ne dit mot consent)
- Kiu ne riskas, tiu ne gajnas. (Qui ne risque rien n'a rien)
- Kapuĉo monaĥon ne faras. (L'habit ne fait pas le moine)
- Pli bone malfrue ol neniam (Mieux vaut tard que jamais)
- Plej bone ridas kiu laste ridas. (Rira bien qui rira le dernier)
- Neniam prokrastu ĝis morgaŭ, kion vi povas fari hodiaŭ. (Il ne faut pas remettre au lendemain ce que l'on peut faire le jour même)
- Kiu frue leviĝas, facile riĉiĝas. (A bon gain, qui se lève le matin)
- Se okuloj ne vidas, koro ne avidas. (Loin des yeux, loin du cœur)
- De la diro al la faro estas longa ŝtuparo (escalier) (Les grands diseurs ne sont pas les grands faiseurs)
- Inter blinduloj (aveugles) regas strabulo. (Au royaume des aveugles, les borgnes sont rois)

LE SUFFIXE - OBL: Il sert à former les multiples.

Duobla : double
Triobla : triple
Kvarobla : quadruple
Multobligi : multiplier

LE SUFFIXE - ON: Pour former les fractions.

Duono : une moitié

Triono: un tiers
Kvarono: un quart
Kvinono: un cinquième/ une cinquième partie

Tuta cirklo

Duono

Kvarono

Nun ni lernos KALKULI (calculer, compter) en Esperanto:

Kvin plus ses= dek unu	(5+6= 11)
Ses minus kvin= unu	(6-5= 1)
Sesoble ses=36	(6x6=36)
Duone ses = 3	(6 ·/· 2 = 3)

Dans la leçon N°10 nous avons appris à dire l'heure. Nous verrons par la suite une autre forme, très fréquente, en employant les fractions "kvarono" et "duono".

KIOMA HORO ESTAS ?

Estas kvarono post la unua

Estas duono post la unua

Estas kvarono antaŭ la dua

- **Ĉu vi havas horloĝon? Jes, mi havas brakhorloĝon** (montre)
- **Ĉu via avo havas brakhorloĝon? Ne, li havas poŝhorloĝon** (montre de poche).
- **Kion montras la longa montrilo? Ĝi montras la horon.**
- **Kion montras la mallonga montrilo? Ĝi montras la minutojn.**
- **Ĉu via horloĝo rapidas** (avance) **aŭ malrapidas** (retarde)? **Ne, mia horloĝo estas ekzakta.**
- **Ĉu via horloĝo havas du montrilojn? Ne, mia horloĝo havas alian montrilon, kiu montras la sekundojn.**
- **Je kioma horo matene vi iras labori? Mi iras labori je la sepa matene.**
- **Je kioma horo vi finas la laboron? Mi finas la laboron je duono post la oka vespere.**
- **Je kioma horo vi matenmanĝas? Mi matenmanĝas je kvarono post la sesa.**

brakhorloĝo: montre

poŝhorloĝo: montre de poche

murhorloĝo: horloge

pendolhorloĝo: pendule

kukolhorloĝo: coucou

vekhoroĝo: réveille-matin

JE KIOMA HORO ?

Stefano (Stephane) : - Mi pensas ke estas bonega ideo organizi kurson de Esperanto en nia urbo. Ni povus kunveni hodiaŭ je la sesa vespere por fari la aranĝojn.

Cezaro (César) : - Mi devas labori ĝis duono post la sesa.

Gvadelupo (Guadeloupe) : - Ĉi vespere mi iros al la frizisto de la dua ĝis proksimume kvarono antaŭ la sepa.

Amanda: - Kaj mi akceptos (recevrai) **kelkajn amikinojn por ludi kartojn. Mi estos okupita ĝis duono post la sepa.**

Stefano: - Nu (donc bien), **ni kunvenos je la oka vespere.**

Ĉiuj : - Konsentite! (d'accord).

"Il faut que l'Espéranto soit enseigné de façon officielle et obligatoire dans les écoles d'Europe. Sans cela on ne pourra jamais arriver à obtenir une approche sérieuse et durable entre les peuples. Pour que les peuples s'entendent il faut, tout d'abord, qu'ils puissent s'écouter et, en s'écoutant qu'ils se comprennent".

Romain Rolland

EXERCICES leçon 13

-Bonvolu respondi en Esperanto la jenajn demandojn:

1. Ĉu vi loĝas ĉe viaj gepatroj?
2. Kalvulo estas homo, kiu perdis la hararon, ĉu ne?
3. Kiom faras kvar plus ses?
4. Kiom estas sepoble dek?
5. Kiom estas la triono de dekkvin?
6. Kiom faras kvindek minus dek ok?

Bonvolu traduki al Esperanto:

7. J'achèterai un billet (**bileto**) pour que ma belle-mère voyage en Tanzanie (**Tanzanio**).
8. Ce craquement permanent (**kraki**: craquer) me dérange.
9. Ceux qui travailleront avec intensité recevront un salaire double.
10. Le bus part (**ekiras**) à six heures et quart.
11. Monsieur et madame Prado ont un beau coucou dans leur salon (**salono**).

REPONSES leçon 13

1. Jes, mi loĝas ĉe miaj gepatroj. (Ne, mi ne loĝas ĉe miaj gepatroj).
2. Jes, kalvulo estas homo kiu perdis la hararon.
3. Dek.
4. Sepdek.
5. Kvin.
6. Tridek du.
7. Mi aĉetos bileton por ke mia bopatrino vojaĝu al Tanzanio.
8. Tiu konstanta krakado min ĝenas.
9. Kiuĵ intense laboros ricevos duoblan salajron.
10. La omnibŭso ekiras je la sesa kaj kvarono.
11. La geedzoj Prado havas belan kukolhorlogon en la salono.

Leçon 14 : Verbes, temps simples et temps composés

TEMPS SIMPLES

Il s'agit de ceux que nous avons vu jusqu'à présent, et qui ne sont traduits que par un seul mot (**mi parolas, skribis, li legos, ni pensus, ktp**)

TEMPS COMPOSÉS ACTIFS

On les forme avec l'auxiliaire **ESTI** (être) et un PARTICIPE.

Qu'est-ce que c'est un "participe"? C'est un mot formé à partir des verbes mais qui, dans la phrase, fonctionne comme adjectif, substantif ou adverbe.

Les participes peuvent être "actifs" quand ils désignent l'agent d'une action ou "passifs" quand ils signalent les personnes ou les choses qui subissent l'effet d'une action.

Dans cette leçon nous nous limiterons à étudier les participes actifs qui se forment en ajoutant les terminaisons - **ONTA**, - **ANTA**, - **INTA**, au verbe selon qu'il s'agisse du temps futur, présent ou passé.

L'auxiliaire **ESTI** détermine le MOMENT (Présent, Passé ou Futur) DE LA SITUATION DANS LAQUELLE SE TROUVE LE SUJET DE LA PHRASE

Le PARTICIPE détermine le MOMENT de l'action.

Exemples avec des participes actifs

María estas fermonta la fenestron (Marie va fermer la fenêtre.)

fermanta la fenestron (Marie est en train de fermer la fenêtre.)

ferminta la fenestron (Marie vient de fermer la fenêtre.)

María estis fermonta la fenestron (Marie allait fermer la fenêtre.)

fermanta la fenestron (Marie était en train de fermer la fenêtre.)

ferminta la fenestron (Marie venait de fermer la fenêtre.)

Li estos instruonta novan lecionon (Il va enseigner une nouvelle leçon.)

instruanta novan lecionon (Il sera en train d'enseigner une nouvelle leçon.)

instruinta novan lecionon (Il viendra d'enseigner une nouvelle leçon/Il aura enseigné une nouvelle leçon)

Quand le sujet est au pluriel, le participe l'est aussi et il se termine en "j", puisqu'il se comporte ici comme un adjectif, dont il a la terminaison. Exemples: **La amikoj estas ludantaj** (Les amis sont en train de jouer). **Ni estos parolintaj** (Nous aurons parlé).

En Espéranto, il est préférable d'employer les temps simples à condition que cela n'entraîne pas des ambiguïtés et qu'il ne soit pas nécessaire de donner plus de précisions.

Par contre, on emploie souvent les participes avec des fonctions d'adjectif, de substantif ou d'adverbe.

Exemples d' adjectifs:

Présent: - **anta**. **Pasanta birdo** (un oiseau qui passe)
Passé: - **inta**. **La velkinta floro** (la fleur fanée) (qui s'est fanée)
Futur : - **onta**. **Mortonta estajo** (un être mortel) (qui mourra)

Exemples de substantifs

Présent: - **anto**.

- **La mortanto** (le moribond, qui est en train de mourir) **kuŝas sur la lito**.
- **Li estas komencanto** (celui qui commence)
- **Novjorko havas milionoj da loĝantoj** (habitants)
- **En la kongreso estis multaj ĉeestantoj** (assistants)
- **Mi havas korespondantojn** (correspondants) **en Eŭropo, Azio kaj Afriko**.

Passé: - **into**.

- **La mortinto** (le défunt, qui est mort) **estas en la urba tombejo** (cimetière).
- **La venkinto** (le vainqueur) **ricevis la trofeon**.
- **La eldoninto** (l'éditeur) **ne respondecas** (ne se fait pas responsable) **pri la opinioj de la legantoj**.
- **Edison estis la inventinto** (inventeur) **de la fonografo**.
- **Zamenhof estis la tradukinto** (traducteur) **de la Fabeloj de Andersen**.

Futur : - **onto**.

- **Ni, la mortontoj** (les êtres mortels, qui mourront), **estas pilmigrantoj en tiu ĉi mondo**.
- **La partoprenontoj** (participants, ceux qui participeront) **de la pikniko devas porti la manĝilarojn** (couverts).
- **La luonto** (le locataire) **devas pagi anticipe la luprezon**.

Exemples d'adverbes

Présent: - **ante**

Legante (en lisant) mi distriĝas.

Passé: - **inte**

Trinkinte kafon (ayant pris du café) **mi foriris** (je suis parti).

Futur : - **onte**

Faronte ion (ayant quelque chose à faire) (après) **mi pensis pri la avantaĝoj kaj malavantaĝoj de miaj projektoj**.

- **María estas fermONTA la fenestron**. (Marie va fermer la fenêtre.)
- **María estas fermANTA la fenestron**. (Marie est en train de fermer la fenêtre)
- **María estas fermINTA la fenestron**. (Marie vient de fermer la fenêtre)
- **Hieraŭ, kiam mi eniris en la ĉambro, María estis fermONTA la fenestron**. (Hier, quand je suis entré dans la pièce, Marie allait fermer la fenêtre).
- **Dum mi parolis kun Karlo, María estis fermANTA la fenestron**. (Pendant que je parlais avec Charles, Marie était en train de fermer la fenêtre).
- **Kiam ni eliris el la ĉambro, María estis fermINTA la fenestron**. (Quand nous sommes sortis de la pièce, Marie venait de fermer la fenêtre).
- **Morgaŭ, kiam mi iros al la lernejo, la profesoro estos instruONTA novan lecionon**. (Demain quand j'irai à l'école, le professeur va enseigner une nouvelle leçon).
- **Kiam mi estos en la klasĉambro, la profesoro estos instruANTA novan lecionon**. (Quand je serai dans la salle de classe, le professeur sera en train d'enseigner une nouvelle leçon).

- Kiam mi eliros el la lernejo, la profesoro estos instruNTA novan lecionon.
(Quand je serai sorti de l'école, le professeur aura enseigné une nouvelle leçon).

"L'Espéranto est la meilleure solution à l'idée d'une langue internationale".

Albert Einstein.

EXERCICES leçon 14

Racontez une petite histoire, sujet au choix, en utilisant autant que possible les nouvelles structures étudiées dans cette leçon.

Vous pouvez employer les exemples de la leçon comme modèle

Leçon 15 : temps composés passifs

Dans la leçon précédente nous avons étudié les temps qui se forment avec les participes actifs et qui constituent ce qu'on appelle la "voix active". Nous verrons par la suite ceux qui se forment avec les participes passifs et qui constituent la "voix passive". La VOIX PASSIVE est formée avec l'auxiliaire **ESTI** et le participe passif du verbe principal dont les terminaisons sont:

Futur	Présent	Passé
-OTA	-ATA	-ITA

Le sujet de la voix active est appelé "sujet patient" car il supporte passivement l'effet de l'action indiquée par le verbe. L'agent de l'action est précédé par la préposition **DE** (par).

Si nous prenons les mêmes exemples que ceux de la leçon précédente nous aurons:

La fenestro estas

- **fermota de María** La fenêtre va être fermée par Marie.
- **fermata de María** La fenêtre est fermée par Marie.
- **fermita de María** La fenêtre a été fermée par Marie

La fenestro estis

- **fermota de María** La fenêtre allait être fermée par Marie.
- **fermata de María** La fenêtre était fermée par Marie.
- **fermita de María** La fenêtre avait été fermée par Marie.

Nova leciono estos

- **instruota de la instruisto** Une nouvelle leçon va être enseignée par le professeur.
- **instruata de la instruisto** Une nouvelle leçon sera enseignée par le professeur.
- **instruita de la instruisto** Une nouvelle leçon aura été enseignée par le professeur.

Si le sujet est au pluriel, le participe l'est aussi.

Exemples : **La fenestroj estas fermataj de María** (Les fenêtres sont fermées par Marie).

La leteroj estas sendotaj (Les lettres vont être envoyées).

Une phrase à la voix active peut être transformée à la voix passive et viceversa. Si on transforme la phrase de la voix active à la voix passive, le sujet de la première phrase est transformé en compl. agent de la deuxième (il est précédé par la préposition **DE**), tandis que l'objet direct de la voix active est transformé en sujet (patient) de la voix passive. Exemple:

Voix active: **Ludoviko estas skribanta leteron** (Louis est en train d'écrire une lettre).

Voix passive: **Letero estas skribata de Ludoviko** (Une lettre est écrite par Louis).

Les participes passifs peuvent remplir des fonctions d'adjectif, substantif ou adverbe.

Exemples d'adjectifs

Présent: **-ata**

Domo konstruata (une maison qui est en train d'être construite)

Passé: **-ita**

La perdita tempo (le temps perdu)

Futur: **-ota**

Luota ĉambro (une chambre à louer)

Exemples de substantifs

Présent: **-ato**

La amato (l'aimé-e)

Passé : **-ito**

La kondamnito (le condamné) (qui a été condamné)

Futur: **-oto**

La ekzamenoto (le candidat à un examen)

Exemples d'adverbe

Présent: **-ate**

Amate, oni ĝojas (quand on est aimé on est joyeux)

Futur: **-ote**

Punote, li ne ŝercis (comme il devait être châtié, il ne plaisantait pas)

REMARQUE: N'essayez pas d'apprendre par coeur tout ce qui concerne les temps composés. Quelques-uns d'entre eux sont d'emploi peu fréquent et ceux qui sont importants seront appris avec les lectures et la pratique.

SUFFIXE- **UJ**: Il sert à indiquer le récipient

Sukero: sucre

Sukerujo: sucrier

Salo: sel

Salujo: salière

Monero: monnaie

Monerujo: porte-monnaie

Lavi: laver

Lavujo: lavabo

Bani: baigner

Banujo: baignoire

Ujo: tout récipient

Exemples :

- **La salujo kaj la sukerujo estas sur la tablo.**
- **En la banĉambro estas lavujo kaj banujo.**
- **En tiu ujo ŝi havas bombonojn kaj aliajn frandaĵojn** (friandises)
- **Kie estas la salujo kaj la sukerujo? Ili estas sur la tablo.**
- **Kie estas la lavujo kaj la banujo? Ili estas en la banĉambro.**
- **Kion ŝi havas en tiu ujo? Ŝi havas bombonojn kaj aliajn frandaĵojn.**

LE SUFFIXE - ING: Il désigne l'objet qui en contient partiellement un autre, étui.

Cigaredo: cigarette

Cigaredingo: porte-cigarette

Glavo: épée

Glavingo: fourreau

Kandelo: bougie

Kandelingo: chandelier

Exemples :

- **Por fumi Enriko uzas cigaredingon.**
- **La konkeranto eltiris la glavon el la glavingo.**
- **Sur la tabloj de tiu luksa restoracio estas kandelingoj.**
- **Ĉu Enriko fumis cigaredojn? Jes, sed li uzas cigaredingon.**
- **Kion faris la konkeranto? Li eltiris la glavon el la glavingo.**
- **Mi vidas strangajn aĵojn sur la tabloj de tiu luksa restoracio, ĉu ne? Jes, ili estas kandelingoj.**

ELTIRAĴO el amletero al Liza

"karulino, mi amegas vin. Mi venos al vi eĉ tra fajro kaj akvo. Nenio povos min haltigi.

**P.S. : Ni renkontiĝu hodiaŭ vespere, se ne pluvos".
(El "Juna Amiko")**

LE SUFFIXE - UM: On l'emploie pour former des mots dont la racine est imprécise et les mots qu'on ne peut pas former avec aucun autre suffixe. Les mots avec ce suffixe sont au nombre limité.

Proksima: prochain-e

malvarma: froid-e

palpebro: paupière

sapo: savon

kruco: croix

butiko: magasin/boutique

plando: plante (du pied)

kalkano: talon

kolo: cou

mano: main

butono: bouton

aero: air

vento: vent

akvo: eau

proksimume: environ

malvarmumi: s'enrhumer

palpebrumi: faire un clin d'oeil

sapumi: savonner

krucumi: crucifier

butikumi: faire des courses

plandumo: semelle (d'une chaussure)

kalkanumo: talon (d'une chaussure)

kolumo: col (de chemise, etc.)

manumo: poignet (d'une manche)

butonumi: boutonner

aerumi: aérer

ventumi: ventiler

akvumi: arroser

- **Proksimume je la deka matene ni devos esti en la flughaveno** (aéroport).
- **La vetero estas malvarmega. Mi ne havas surtuton. Mi malvarmumos.**
- **La sinjorinoj iris butikumi.**
- **La plandumoj kaj kalkanumoj de liaj ŝuoj estas eluzitaj** (usés).
- **La kolumo de ĉi tiu ĉemizo estas tro granda por mi. Mi aĉetos alian ĉemizon kun malpli granda kolumo.**
- **En Afriko la vetero estas tre varma. Estas necesaj multaj ventumiloj.**

Butikumante :

(DIALOGO inter du junulinoj)

Eva: - **Ĉu vi vidis la vitrinojn de la butiko "Gianna"?** Estas modernaj vestoj, jupeoj (jupes) kaj minijupeoj el kotono (coton), puloveroj el lano, bluzoj el silko (soie), ŝtrumpoj el nilono (nylon), belaj ŝuoj, ktp. **Mi iros nun por aĉeti veston.**

(vitrino = montrofenestro = vitrine).

Diana: - **Atendu dum minuto. Mi tuj** (tout de suite) **estos preta** (prête) **kaj akompanos vin.**

LE SUFFIXE - ESTR: Il sert à indiquer les chefs, les directeurs ou les supérieurs.

Urbo: ville

Urbestro: maire

Polico: police

Policestro: chef de police

Ŝipo: bateau, navire

Ŝipestro: capitain (= **kapitano**)

Estro = Ĉefo

- La urbestro de mia urbo estas **S- ro Alvarez**.
- La estraro de la firmao (la direction de la firme commerciale).
- La estraro de la kongreso.
- Hodiaŭ la estro de la registaro ne akceptas intervjuojn (interviews).

Estri = regi = mastri = gérer, diriger, commander

Du avaruloj (araba ANEKDOTO)

Avarulo el Kufa aŭdis, ke en Basora vivas ankoraŭ pli granda avarulo, de kiu li povus lerni. Li vojaĝis tien kaj sin prezentis kiel komercanton en la arto de avareco, kiu volas lerni de tiu fama majstro.

"Bonvenon!" diris la avarulo el Basora, "ni tuj iru al la vendo – placo por aĉeti".

Ili iris al bakisto: "Ĉu vi havas bonan panon?"

"Je via servo, sinjoro, freŝan kaj molan kiel butero".

"Vi aŭdas", diris la Basora – ano al la Kufa – ano, "ke butero estas pli bona ol pano, do, ni estos pli prudentaj, se ni preferus buteron".

Ili iris al butikisto kaj demandis, ĉu li havas bonan buteron. "Je via servo, freŝan buteron.

Ĝi estas bongusta kiel la plej delikata olivoleo".

"Vi aŭdas", diris la gastiganto al sia gasto, "ke oni komparas la plej bonan buteron kun oleo, kiu sekve devas esti multe pli bonkvalita".

Nun ili iris al la oleo - vendisto: "Ĉu vi havas bonan oleon?"

"La plej bonan, klaran kaj diafanan kiel akvo".

"Ho, ho", diris la avarulo el Basora al tiu el Kufa, "akvo, do, estas la plej bona manĝo.

Hejme mi havas tinon tutplenan, per kiu mi lukse vin volas regali!"

Kaj, vere, li prezentis al sia gasto nenion alian krom akvo, ĉar ĝi estas pli bona ol oleo, pli bona ol butero kaj pli bona ol pano.

"Dankon al Alaho", diris la avarulo el Kufa, "mi ne vane faris mian vojaĝon, sed mi lernis ion utilan".

"L'Espéranto est la meilleure solution à l'idée d'une langue internationale".

Albert Einstein.

EXERCICES leçon 15

- Bonvolu respondi la jenajn demandojn:

1. Kiu estis la inventinto de la fonografo?
2. Kiom da loĝantoj estas en via urbo?
3. Ĉu vi havas korespondantojn?
4. Ĉu vi distriĝas legante librojn, aŭskultante la radion aŭ rigardante la televidon?
5. Kiu estis la fondinto de via urbo?
6. Kiu estis la venkito en la batalo de Waterloo?

REPONSES leçon 15

1. Edison estis la inventinto de la fonografo.
2. En mia urbo estas loĝantoj.
3. Jes, mi havas korespondantojn. (Ne, mi ne havas korespondantojn).
4. Mi distriĝas legante librojn. (Mi distriĝas aŭskultante la radion) (Mi distriĝas rigardante la televidon).
5. La fondinto de mia urbo estis
6. Napoleono estis la venkito en la batalo de Waterloo.

Épilogue

Kara amik(in)o:

Ni alvenis al la fino de la kurso. Kune ni faris fascinan vojaĝon. Vi jam estas esperantisto. Nun vi povas ĝui ĉiujn la avantaĝojn, kiujn donas al vi ĉi tiu mirinda lingvo.

Por ĉio, kion vi bezonas, petu konsilojn ĉe

Afrika Oficejo de UEA, BP 416, Lokossa-Mono, République du Benin, tel: +229-95965124

Retadreso: afrika.oficejo@gmail.com

Jen kelkaj aliaj konsiloj:

- **Legado de libroj, gazetoj, bultenoj, ktp. en la Internacia Ligvo.**

(Ĝisdata katalogo de haveblaj varoj ĉe: <http://www.uea.org/katalogo>).

- **Korespondado kun amikoj en la kvin kontinentoj.**

(Koresponda Servo Mondskala: B.P 6, FR – 55000 Longeville – en- Barrois, Francio. Retadreso: www.multimania.com/kosomo)

- **Vojaĝoj al multaj landoj por koni aliajn kulturojn, lingvojn, kutimojn, ktp.**

(Petu informoj ĉe: pasportaservo@esperanto.un

ĉe: <http://www.esperanto.net/ps>)

- **Partopreno en kunvenoj kaj kongresoj kie oni parolas nur Esperanton.**

(Adreso de Centra Oficejo de Universala- Esperanto Asocio: Nieuwe Binnenweg 176, NL – 3015 BJ, Rotterdam, Nederlando. Telefono: +31104361044. Telefakso: +31104361751.

Retpoŝto: uea@inter.nl.net

ttt: <http://www.uea.org>)

Ni ankaŭ esperas ke vi disvastigos kaj instruos Esperanton. Por disvastigi esperanton, ĉiam parolu pri ĝi al viaj amikoj, en via lernejo, laborejo, universitato, klubo, ktp. Ĉiam portu la esperantistan insignon (la verdan steleton).

Se vi havas butikon, oficejon, restoracion, hotelon, ktp., ŝildeto kun la teksto “ Esperanto parolata” estas bona kaj konstanta propagando.

Pripensu ke propagandi Esperanton kaj ne instrui ĝin, estas senfrukta laboro.

Ĉiu esperantisto devas esti instruanto de Esperanto. Klopodu instrui la Internacian Lingvon almenaŭ al unu persono (familiano, amiko, najbaro, ktp.).

La lecionoj de ĉi tiu Kurso estas je via dispono por instrui Esperanton. Klasĉambro povas esti eĉ via propra domo.

La valoro de lingvo dependas ĉefe de du faktoroj:

1) la nombro da parolantoj;

2) la utilo de tiu lingvo. Nun estas vi, kiu devas elpensi novajn aplikojn de Esperanto en la plej diversaj kampoj: scienco kaj tekniko, beletro, komerco, industrio, ktp, ktp.

Ni deziras al vi sukceson en via agado. Ĝis revido!

Terminaisons grammaticales, affixes :

(d'après <http://esperanto-panorama.net/franca/vortaro.htm>)

-a	adjectif
-e	adverbe
-j	pluriel
-n	accusatif
-o	nom commun / substantif

Verbes:

-i	infinitif
-as	présent
-is	passé
-os	futur
-us	conditionnel
-u	volitif (impératif, subjonctif)

Participes :

	passé	présent	futur
actif	-int-	-ant-	-ont-
passif	-it-	-at-	-ot-

Préfixes:

bo-	relation par mariage, bopatrino : belle-mère ; bofrato : beau-frère
ĉef-	chef ĉefurbo : capitale ; ĉefministro : premier ministre
dis-	séparation, diŝjeti : jeter en pièces ; dissendi : distribuer, diffuser
ek-	action soudaine ou commençant ekbrili : flasher ; ekkrii : s'écrier
ge-	les deux sexes ensemble gepatroj : les parents ; gesinjoroj : mesdames et messieurs
mal-	opposé granda : grand, malgranda : petit ; riĉa : riche, malriĉa : pauvre
re-	encore, de nouveau resendi : renvoyer ; rekonstrui : reconstruire

Suffixes:

-adi	persister ou répéter une action kuradi : courir sans cesse ; vizitadi : visiter régulièrement
-ado	action fréquente ou continué kuirado : cuisine ; parolado : discours
-aĵo	chose, substance novaĵo : nouvelles ; manĝaĵo : nourriture
-ano	membre, habitant Usonano : Américain ; Kristano : Chrétien
-aro	collection, groupe arbaro : forêt ; vortaro : dictionnaire

-ebla	possible videbla : visible ; kredebla : crédible
-eco	qualité abstraite boneco : bonté ; amikeco : amitié
-eg-	augmentatif domego : manoir ; varmega : bouillant
-ejo	lieu lernejo : école ; vendejo : lieu de vente
-ema	tendance parolema : bavard ; ludema : joueur
-estro	chef lernejestro : directeur d'école ; urbestro : maire
-et-	diminutif varmeta : tiède ; libreto : livret
-ido	descendant katido : chaton ; reĝo : rois, reĝido : prince
-igi	faire, rendre purigi : nettoyer (rendre propre) ; mortigi : tuer
-iĝi	devenir naskiĝi : naître ; edziĝi : se marier ("devenir marié")
-ilo	outil, instrument tranĉilo : couteau ; ludilo : jouet
-inda	digne de memorinda : mémorable ; vidinda : à voir
-ino	féminin patrino : mère ; bovino : vache
-ismo	doctrine, système komunismo : communisme ; kristanismo : christianisme
-isto	professionnel, militant d'un mouvement instruisto : enseignant ; komunisto : communiste
-obla	multiple duobla : double ; trioble : triple
-ona	fraction duona : moitié (de) ; centono : un centième
-ujo	contenant, pays monujo : porte monnaie ; Anglujo : Angleterre (maintenant souvent "-io" dans ce sens)
-ulo	personne riĉulo : homme riche ; junulo : jeune personne
-um-	suffixe indéfini indiquant une relation avec la racine kolumo : col ; malvarmumo : rhume ; plenumi : remplir

Vocabulaire

d'après <http://esperanto-panorama.net/franca/vortaro.htm>

Le lexique contient les 552 mots et morphèmes (racines) les plus fréquents en espéranto (Groupes 1 à 4 du "Baza Radikaro Oficiala, Aktoj de la Akademio II, 1968-1974"). Il contient aussi les mots utilisés dans le cours anglophone "free Esperanto Course" (signalés par une astérisque '*') et dans le cours francophone en ligne en dix leçons de [JEFO/ESK](#), (signalés par une croix '+')

A

aĉet/i : acheter
adiaŭ* : adieu
aer/o : air (qu'on respire)
afabl/a : gentil
afiŝ/o+ : affiche
afer/o : affaire
Afrik/o* : Afrique
agrabl/a : agréable
aĝ/o : âge
ajn : n'importe (ex. kiu ajn : n'importe qui ; iam ajn : n'importe quand)
akcept/i : accepter
akir/i+ : acquérir
akr/a* : pointu
akuz/i+ : accuser
akv/o : eau
al : vers (préposition)
al/iĝ/i* : adhérer, joindre (intrans.)
al/ven/i* : arriver (intrans.)
ali/a : autre
almenaŭ : au moins (adverbe)
alt/a : haut, grand
am/i : aimer
amas/o : amas, foule
ambaŭ : les deux (ensemble)
amik/o : ami
ampleks/o+ : portée, étendue
amuz/i+ : amuser
Angl/o* : Anglais
angul/o : coin, angle
ankaŭ : aussi (adverbe)
ankoraŭ : encore (adverbe)
anonc/i+ : annoncer
anstataŭ : au lieu de (préposition, conjonction)
antaŭ : devant, avant (préposition)
apart/a : séparé
apenaŭ : à peine (adverbe)
aper/i : apparaître
apetit/o* : appétit

april/o* : avril
apud : près de (préposition)
arb/o : arbre
art/o : art
asert/i+ : affirmer
asoci/o+ : association
aspekt/i+ : paraître
atend/i : attendre
atent/a : attentif
atest/i* : attester, certifier
ating/i+ : atteindre
aŭ : ou, soit... soit... (conjonction)
aŭd/i : entendre
aŭgust/o* : août
aŭskult/i : écouter
aŭt/o* : automobile, voiture
aŭtobus/o* : bus,
aŭtun/o : automne
av/o : grand-père
aviad/o+ : aviation (-> aviadilo : avion)
azen/o+ : âne

B

babel/i+ : bavarder
bak/i+ : cuire au four
baldaŭ : bientôt (adverbe)
balot/i+ : voter
ban/i+ : baigner, donner un bain
bat/i : battre
batal/i : se battre (intransitif)
bedaŭr/i+ : regretter
bel/a : beau
best/o : animal, bête
bezoni : avoir besoin
bicikl/o* : bicyclette, vélo
bier/o* : bière
bigami/o* : bigamie
bilard/o* : billard
bild/o : image
bird/o : oiseau
blank/a : blanc
blind/a* : aveugle
blond/a* : blond
blov/i+ : souffler
blu/a : bleu
bol/i+ : bouillir
bon/a : bon/bonne
bord/o : bord
botel/o+ : bouteille
bov/o* : boeuf
brak/o : bras
bril/i : briller
bru/i : faire du bruit
brul/i : brûler (intrans.)
brun/a* : brun, marron
bub/o* : gamin (souvent péjoratif)
bufed/o* : buffet, snack-bar
buŝ/o : bouche
buter/o+ : beurre

butik/o* : boutique
butik/um/i* faire les boutiques, magasiner (Québec)

C

cel/i : avoir pour but
cent : cent
centr/o+ : centre
cert/a : sûre, certain
ceter/a+ : restant, autre
ci* : tu (rare, habituellement "vous et tu" = vi)
cigared/o* : cigarette
cirkl/o+ : cercle
civiliz/i : civiliser

Ĉ

ĉambr/o : pièce (d'une maison)
ĉapel/o : chapeau
ĉar : parce que, car (conjonction)
ĉas/i* : chasser
ĉe : à, chez auprès de (préposition)
ĉeval/o : cheval
ĉi : indique la proximité (ex. tio: cela ; tio ĉi: ceci ; tie: là tie ĉi: ici)
ĉiel/o : ciel
ĉirkaŭ : autour, environ (adverbe)
ĉokolad/o* : chocolat
ĉu : : est ce que, si (particule d'interrogation)

D

da : : de (suit une quantité ou une mesure) (préposition)
danc/i* : danser
dank/i : remercier
daŭr/i : durer, continuer
de : : de (préposition)
de/nov/e* : de nouveau encore
decembr/o* : décembre
decid/i+ : décider
deĵor/i+ : être de service
dek : dix
dekstr/a : droit (côté)
demand/i : demander (lors d'une question)
dens/a* : dense, épais
dent/o : dent
dev/i : devoir
dezir/i : désirer, souhaiter
di/o : dieu
dik/a : épais, gros
dimanĉ/o* : dimanche
dir/i : dire
direkt/o : direction
disk/o* : disque
divers/a : divers, varié
do : donc, alors (conjonction)

doktor/o+ : docteur
dolĉ/a : doux (sucré)
dolor/o : douleur
dom/o : maison
don/i : donner
dorm/i : dormir
du : : deux
dub/i : douter (trans.)
dum : pendant (conjonction,
préposition)

E

eĉ : : même (adverbe)
edz/o : mari
efik/i+ : avoir effet
egal/a+ : égal
eĥ/o* : écho
ekster : à l'extérieur, hors de
(préposition)
ekzempl/o : exemple
ekzerc/i* : exercer
el : : hors de, de (préposition)
elekt/i : choisir, sélectionner
element/o+ : élément
en : : dans (préposition)
enu/i+ : s'ennuyer
erar/i : commettre une erreur
eskim/o* : Esquimau, Inuit
esper/i : espérer
esperant/o* : espéranto
esprim/i+ : exprimer
est/i : être
etos/o+ : atmosphère (humeur)
Eŭklid/o* : Euclide
Eŭrop/o* : Europe

F

facil/a : facile
faden/o+ : fil
fajr/o : feu
fakt/o+ : fait
fal/i : tomber
famili/o : famille
far/i : faire
fart/i* : se porter ("Kiel vi fartas?" :
"comment allez vous?")
februar/o* : février
feliĉ/a : heureux
fenestr/o : fenêtre
fer/o : fer
feri/o+ : vacance
ferm/i : fermer
fest/i : fêter
fid/i+ : avoir confiance
fil/o : fils
fin/i : finir (quelque chose) (trans.)
fingr/o : doigt
fiŝ/o : poisson
flank/o : côté

flav/a* : jaune
fleks/i+ : courber
flor/o : fleur
flug/i : voler (dans les airs)
foj/o : fois, occasion
for : loin, parti (adverbe)
forges/i : oublier
form/o : forme
fort/a : fort/forte
franc/o+ : Français
frap/i : frapper
frat/o : frère
fraŭl/o : célibataire (fraŭlino :
mademoiselle)
fremd/a : étranger
fru/a : têt
frukt/o : fruit
fum/o* : fumée

G

gaj/a : gai/gaie
gajn/i : gagner
gast/o+ : hôte (receveur de
l'hospitalité)
gazet/o : magazine, gazette
geografi/o* : géographie
glaci/o* : glace
glas/o : verre (pour boire)
glob/o* : globe, sphère
gol/o* : goal, but
grand/a : grand, large
gratul/i+ : féliciter
grav/a : important
griz/a* : gris
grup/o+ : groupe
gust/o* : goût
gust/um/i* : goûter (quelque chose)
(trans.)
gvid/i+ : guider

Ĝ

ĝangal/o* : jungle
ĝarden/o : jardin
ĝentil/a+ : poli
ĝi : : il/elle pour les objets et
animaux (it en anglais)
ĝis : jusqu'à (préposition,
conjonction)
ĝoj/i : être joyeux
ĝust/a : correct, exacte

H

ha! : ah! (interjection)
halt/i : s'arrêter (intrans.)
har/o : cheveu (hararo = cheveux,
chevelure)
hav/i : avoir
hejm/o : maison, foyer, domicile
hel/a : claire, pâle (lumière)

help/i : aider
herb/o* : herbe
hieraŭ : hier
histori/o : histoire
ho! : oh! (interjection)
hodiaŭ : aujourd'hui
hom/o : être humain, personne
honor/i+ : honorer
hor/o : heure
hotel/o+ : hôtel
humor/o+ : humeur
hund/o : chien

Ĥ

ĥor/o* : choeur, chorale

I

ide/o : idée
ili : ils/elles
imag/i* : imaginer
indian/o* : Indien (américain)
infan/o : enfant
inform/i+ : informer
insekt/o* : insecte
instru/i* : enseigner, instruire
inter : entre, parmi (préposition)
interes/o : intérêt
interes/i : intéresser, s'intéresser à
(trans.)
intern/a : interne, à l'intérieur
invit/i+ : inviter
ir/i : aller

J

ja : : en effet (particule pour
renforcer)
jaĥt/o* : yacht
jam : déjà (adverbe)
januar/o* : janvier
japan/o+ : Japonais
jar/o : an/année
je : : préposition à sens indéterminé
jen : voici, voilà
jes : oui
juĝ/i+ : juger
juli/o* : juillet
jun/a : jeune
juni/o* : juin
just/a : juste, équitable

Ĵ

ĵaluz/a* : jaloux
ĵaŭd/o* : jeudi
ĵet/i : jeter
ĵurnal/o* : journal
ĵus : juste, juste maintenant
(adverbe)

K

kaf/o* : café
kaĝ/o+ : cage
kaj : et (conjonction)
kalkul/i : calculer, compter
kamp/o : champ
kanjon/o* : canyon
kant/i : chanter
kap/o : tête
kapt/i : attraper
kar/a : chère
kart/o+ : carte (postale)
kaŝ/i : cacher (trans.)
kat/o : chat
kaŭz/o : cause
ke : : que (conjonction)
kelk/a : quelque
kis/i+ : embrasser (baisée)
klar/a : claire (à comprendre)
kler/a+ : instruit
klin/i* : plier, incliner (trans.)
klopod/i+ : s'efforcer
klub/o* : club, groupe
knab/o : garçon (knabino : fille)
kok/o+ : coq
kol/o : cou
kolekt/i : collectionner, rassembler (trans.)
koler/i : être en colère
kolor/o : couleur
komb/i+ : peigner
komenc/i : commencer (quelque chose) (trans.)
komerc/i : commercer
komplet/a+ : complet
kompren/i : comprendre
komun/a : commun, général
kon/i : connaître
kondiĉ/o+ : condition
konduk/i : conduire
konflikt/o+ : conflit
kongres/o* : congrès,
konsent/i : consentir, être d'accord
konsil/i : conseiller
konstru/i : construire
kontent/a : satisfait, content
kontinent/o+ : continent
kontraŭ : contre, opposé (préposition)
kopi/i+ : copier
kor/o : coeur
korespond/i* : correspondre, échanger des lettres
korp/o : corps
kort/o : cour
kost/i : coûter
kovert/o* : enveloppe
kovr/i : couvrir
krajon/o+ : crayon

kre/i+ : créer
kred/i : croire
kresk/i : croître
kri/i : crier
krom : excepté (préposition)
ktp* : "kaj tiel plu" ("et ainsi de suite" etc.) (abbr.)
kuler/o+ : cuillère
kuir/i : cuisiner
kuk/o* : gâteau
kun : avec (préposition)
kunikl/o* : lapin
kur/i : courir
kurac/i+ : soigner
kuraĝ/a : courageux
kurs/o* : cours,
kuŝ/i : être couché, reposer
kutim/o : coutume, habitude
kvankam : bien que (conjonction)
kvar : quatre
kvazaŭ : comme si (conjonction, adverbe)
kvin : cinq

L

la : : le, la, les (article défini)
labor/i : travailler
lac/a : fatigué
lag/o+ : lac
lakt/o : lait
lamp/o+ : lampe
land/o : pays
larĝ/a : large
las/i : laisser, quitter
last/a : dernier
laŭ : le long de, d'après (préposition)
laŭd/i+ : louer, louer
lav/i : laver (trans.)
lecion/o* : leçon
leg/i : lire
leĝ/o+ : loi
lern/i : apprendre (quelque chose)
leter/o : lettre (correspondance)
lev/i : lever
li : : il
liber/a : libre
libr/o : livre
lig/o : ligue, lien
lig/i : lier, attacher
lign/o : bois
limonad/o* : limonade
lingv/o : langue, langage
lini/o : ligne
lip/o+ : lèvre
lit/o : lit
liter/o+ : lettre (alphabet)
log/i+ : attirer, leurrer
loĝ/i : loger, habiter
lok/o : lieu, endroit

London/o* : Londres
long/a : long
lud/i : jouer
lum/i : briller, luire
lund/o* : lundi
lun/o+ : Lune

M

maj/o* : mai
man/o : main
manĝ/i : manger
mank/i : manquer
mar/o : mer, océan
mard/o* : mardi
mark/o : signe, marque, timbre
mart/o* : mars (mois)
maten/o : matin
maten/manĝ/o* : déjeuner
mebl/o+ : meuble
mejl/o* : mile, mille (distance)
mem : même
membr/o* : membre
memor/i : se souvenir
merit/i : mériter
merkred/o* : mercredi
met/i : mettre, placer
metr/o+ : mètre (mesure)
mez/o : milieu
mezur/i : mesurer (quelque chose) (trans.)
mi : : je, moi
mil : mille
milion/o* : million
milit/i : faire la guerre
minut/o : minute
mir/i : s'étonner
mok/i+ : moquer
mol/a+ : mou
moment/o : moment
mon/o : argent
monat/o : mois
mond/o : monde
mont/o : montagne
montr/i : montrer
monument/o+ : monument
morgaŭ : demain
mort/i : mourir (intrans.)
mov/i : bouger (quelque chose) (trans.)
mult/a : beaucoup de
mur/o : mur
mus/o+ : souris
muŝ/o+ : mouche
muzeo+ : musée

N

naci/o : nation
naĝ/i* : nager
najbar/o+ : voisin

nask/i : donner naissance à (trans.) (naskiĝi = naître)	paper/o : papier	printemp/o : printemps
natur/o : nature	pardon/i : pardonner	pro : à cause de, en raison de (préposition)
naŭ : neuf	parenc/o+ : parent (membre de la famille)	problem/o* : problème
naz/o : nez	Pariz/o* : Paris	profund/a : profond
ne : non, pas	park/o+ : parc	progres/i+ : progresser
neces/a : nécessaire	parol/i : parler	prokrast/i+ : retarder, différer
neĝ/o : neige	part/o : part, partie	proksim/a : proche, près
nek : ni, ni... ni... (conjonction)	pas/i : passer	promen/i* : se promener
nep/o+ : petit-fils	paŝ/i : marcher, faire des pas	promes/i+ : promettre
nepr/e+ : absolument, nécessairement	patr/o : père	propr/a : propre (à soi)
neŭtral/a* : neutre	pec/o : morceau	prosper/i* : prospérer
ni : nous	pen/i : peiner, s'efforcer de	prov/i : essayer
nigr/a : noir	pens/i : penser	pruv/i+ : prouver
nokt/o : nuit	per : par, avec, au moyen de (préposition)	pun/i* : punir
nom/o : nom	perd/i : perdre	punkt/o : point
nombr/o : nombre	permes/i : permettre, autoriser	pur/a : propre, pure
nord/o+ : nord	person/o : personne (quelqu'un)	
nov/a : nouveau	pet/i : demander (quelque chose)	<hr/> R <hr/>
Nov-Jork/o* : New York	pian/o+ : piano	rajt/o : droit
novembr/o* : novembre	piec/o : pied	rakont/i : raconter
nu : bon!, alors! (interjection)	pilko* : ballon	rapid/a : rapide
nub/o : nuage	pipr/o+ : poivre	raz/i+ : raser
nul : zéro	plaĉ/i* : plaire	real/a+ : réel
nul/o* : nul, nom du chiffre zéro	plaĝ/o* : plage	reg/i : contrôler
nun : maintenant	plank/o : plancher	regul/o+ : règle
nur : seulement (adverbe)	plej : le plus (superlatif) (adverbe)	reĝ/o+ : roi
<hr/> O <hr/>	plen/a : plein	renkont/i : rencontrer
objekt/o+ : objet	plend/i : se plaindre	respond/i : répondre
observ/i+ : observer	plezur/o : plaisir	rest/i : rester
odor/i+ : sentir (avoir une odeur)	pli : plus (comparative) (adverbe)	rest/o : reste
oft/e : souvent	plor/i : pleurer	ricev/i : recevoir
ok : huit	plu : plus (adverbe)	riĉ/a : riche
okaz/i : avoir lieu	plum/o : plume, stylo	rid/i : rire
okcident/o+ : ouest, occident	pluv/o : pluie	rigard/i : regarder
oktobr/o* : octobre	polus/o* : pôle (nord et sud)	rimark/i : remarquer
okul/o : oeil	pom/o+ : pomme	rimed/o : moyen, ressource
okup/i : occuper	popol/o : peuple	ripoz/i : se reposer
ol : que (lors d'une comparaison) (conjonction)	por : pour, afin de (préposition)	river/o : rivière
ond/o* : onde	pord/o : porte	rob/o* : robe
oni : on (pronom indéfini)	port/i : porter	romp/i : briser, casser (trans.)
onkl/o : oncle	post : après, derrière (préposition)	rond/o : rond, cercle
opini/i : penser, avoir une opinion	postul/i : exiger	roz/o : rose
ord/o : ordre	poŝ/o* : poche	ruĝ/a : rouge
ordon/i : ordonner, commander	poŝt/o+ : poste (courrier)	<hr/> S <hr/>
orel/o : oreille	pov/i : pouvoir	sabat/o* : samedi
orient/o+ : est, orient	praktik/o+ : pratique (opp. de théorie)	sabl/o* : sable
ost/o* : os	prav/a : qui a raison	sag/o* : flèche
ov/o* : oeuf	precip/a : principal	saĝ/a+ : sage
<hr/> P <hr/>	preĝ/i+ : prier	sal/o+ : sel
pac/o : paix	prem/i : presser	salt/i : sauter
paf/i* : tirer (arme à feu)	pren/i : prendre	salut/i : saluer
pag/i : payer	pres/i+ : imprimer	sam/a : même, identique
pan/o : pain	preskaŭ : presque (adverbe)	san/a : sain, en bonne santé
pantofl/o* : pantoufle	pret/a : prêt	San-Francisk/o* : San Francisco
	preter : au-delà (préposition)	sandviĉ/o* : sandwich
	prezent/i : présenter	sang/o : sang
	pri : à propos (préposition)	sankt/a+ : saint

sat/a : repu, rassasié	surtut/o+ : pardessus	trink/i : boire
sci/i : savoir	svis/o+ : Suisse (habitant)	tro : trop
scienc/o+ : science		trov/i* : trouver
se : : si (condition)	Ŝ	tuj : immédiatement
sed : mais (conjonction)		turn/i : tourner (trans.)
seĝ/o : chaise	ŝaf/o* : mouton	tuŝ/i : toucher
sek/a* : sec	ŝajn/i : sembler	tut/a : tout(entier)
sekv/i : suivre	ŝanc/o+ : chance	
sem/i+ : semer	ŝanĝ/i : changer (trans.)	U
semajn/o : semaine	ŝat/i* : apprécier, estimer, aimer (quelque chose)	universal/a+ universel
sen : sans (préposition)	ŝi : : elle	universitat/o+ université
send/i : envoyer	ŝip/o : bateau	unu : un (chiffre)
sent/i : sentir, ressentir (trans.)	ŝlos/i+ : fermer à clef	urb/o : ville
sep : sept	ŝnur/o+ : ficelle	urs/o+ : ours
septembr/o* septembre	ŝose/o* : chaussée	Uson/o* : USA
serĉ/i : chercher	ŝpar/i+ : économiser	util/a : utile
serv/i : servir	ŝton/o : pierre	uz/i : utiliser
ses : six	ŝu/o* : chaussure	
si : : soi, se (pronom réfléchi)	ŝuld/i+ : devoir (une dette)	V
sid/i : être assis		vagon/o : wagon
signif/i+ : signifier, vouloir dire	T	valiz/o* : valise
silent/i : être silencieux		valor/o : valeur
simi/o+ : singe	tabl/o : table	varb/i* : recruter
simpl/a : simple	tabl/o/tenis/o* tennis de table, ping-pong	varm/a : chaud
sinjor/o : monsieur	tag/o : jour	vast/a* : vaste
skatol/o* : boîte	tag/manĝ/o* : déjeuner	vek/i : réveiller (quelqu'un) (trans.)
skrib/i : écrire	tajp/i* : taper (machine à écrire)	ven/i : venir
soci/o+ : société (communauté sociale)	tamen : cependant, néanmoins (adverbe, conjonction)	vend/i : vendre (trans.)
societ/o+ : société (club, organisation)	tamtam/o* : tam-tam	vendred/o* : vendredi
soif/i* : avoir soif	tas/o* : tasse	vent/o : vent
sol/a : seul	task/o* : tâche	ver/a : vrai
solv/i* : résoudre (trans.)	te/o* : thé	verd/a : vert
somer/o : été	teatr/o* : théâtre	verk/i+ : composer, écrire (oeuvre)
son/i : émettre un son, résonner	ted/i+ : ennuyer, fatiguer	verm/o+ : ver
sonor/i+ : sonner	tegment/o+ : toit	vesper/o : soir
spec/o : espèce, sorte	Teksas/o* : Texas	vest/i : habiller
special/a+ : spécial	teler/o+ : assiette	veter/o : temps (météo)
spert/a+ : expert, habile	temp/o : temps	vetur/i : se déplacer (en véhicule : conduire, voler, etc.)
sport/o+ : sport	ten/i : tenir	vi : : vous, tu
staci/o : station (bus, train, etc.)	tenis/o* : tennis	vid/i : voir
star/i : être debout	ter/o : terre, sol	vilaĝ/o : village
stat/o : état, condition	tim/i : avoir peur, craindre	vin/o* : vin
stel/o+ : étoile	tip/o* : type, sorte	vintr/o : hiver
step/o* : steppe	tir/i : tirer	vir/o : homme (par opposition à femme)
strat/o : rue	tond/i+ : couper avec deux lames (ciseaux)	vitro : verre (substance)
stud/i* : étudier	tra : à travers, par (préposition)	viv/i : vivre, être vivant
stult/a+ : stupide	traduk/i+ : traduire	vizaĝ/o : visage
sub : sous (préposition)	traf/i* : atteindre (un but)	vizit/i* : visiter
sud/o+ : sud	trajn/i+ : train	voĉ/o+ : voix
sufer/i : souffrir	tram/o+ : tramway	voj/o : voie, route, chemin
sufiĉ/a : suffisant	tranĉ/i : couper avec une lame (couteau)	vojaĝ/i : voyager
sukces/i* : réussir	trankvil/a : calme, tranquille	vok/i : appeler (trans)
suker/o : sucre	trans : de l'autre côté de (préposition)	vol/i : vouloir
sun/o : Soleil	tre : très	vort/o : mot
sup/o+ : soupe	tri : trois	
super : au-dessus de (préposition)		Z
supr/o : sommet, haut		zorg/i pri: s'occuper de
sur : sur (préposition)		

Corrélatifs

		interrogatif et relatif (que...?, ...que ...)	démons-tratif (ce, ça)	indéfini (quelque)	collectif (chaque)	négatif (non, rien, aucun)
		ki-	ti-	i-	çi-	neni-
chose	-o	<i>kio(n)</i> (que, quoi)	<i>tio(n)</i> (cela, ça, ce)	<i>io(n)</i> (quelque chose)	<i>çio(n)</i> (tout)	<i>nenio(n)</i> (rien, aucune chose)
individu	-u	<i>kiu(j, n)</i> (qui, lequel)	<i>tiu(j, n)</i> (celui-ci, celui-là, cet)	<i>iu(j, n)</i> (quelqu'un)	<i>çiu(j, n)</i> (chacun, chaque)	<i>neniu(j, n)</i> (personne (dans le sens de aucune personne))
possession	-es	<i>kies</i> (de qui, dont)	<i>ties</i> (de celui-là)	<i>ies</i> (de quelqu'un)	<i>çies</i> (de tous)	<i>nenies</i> (de personne)
qualité	-a	<i>kia(j, n)</i> (de quelle espèce de)	<i>tia(j, n)</i> (tel, cette espèce de)	<i>ia(j, n)</i> (une espèce de)	<i>çia(j, n)</i> (toute espèce de)	<i>nenia(j, n)</i> (aucune espèce de)
lieu	-e	<i>kie(n)</i> (où)	<i>tie(n)</i> (là)	<i>ie(n)</i> (quelque part)	<i>çie(n)</i> (partout)	<i>nenie(n)</i> (nulle part)
manière	-el	<i>kiel</i> (comment, comme)	<i>tiel</i> (ainsi, tellement)	<i>iel</i> (en quelque sorte)	<i>çiel</i> (de toute manière)	<i>neniel</i> (nullement)
cause	-al	<i>kial</i> (pourquoi)	<i>tial</i> (pour cette raison)	<i>ial</i> (pour quelque raison)	<i>çial</i> (pour toute raison)	<i>nenial</i> (pour aucune raison)
temps	-am	<i>kiam</i> (quand, lorsque)	<i>tiam</i> (alors)	<i>iam</i> (un jour)	<i>çiam</i> (toujours)	<i>neniam</i> (jamais)
quantité	-om	<i>kiom</i> (combien)	<i>tiom</i> (tant, autant)	<i>iom</i> (un peu)	<i>çiom</i> (tout)	<i>neniom</i> (rien du tout)